

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8H-2
L19

TASHKO
LAKO

KUR
KENDOJNE
GJELAT!

814-2
L19

TASHKO LAKO

KUR
KËNDOJNË
GJELAT!

(Tregime

dhe skica

Satirike)

Redaktor: Myftar Memari
Piktur: Eriko Veisi

Tirazhi 5.000 kopje. Format 10x100/32. Shtesha: 2204-72

SHËTIA BOTUESE «NAM FRASHËRI»

ONAI ORBAT

KUR

KENDONINE

ITALIA

(Tirane)

shp. shp.

(shp. shp.)

Redaktor: Myftar Memia

Piktor: Eriko Veizi

Tirazhi 5.000 kopje

Format 70x100/32

Stash: 2204-72

Drejtoria Qendrore Poligrafike

«125 Shpeshkoni» N. 8 ENCYCLOPEDIA e Tiranës, 1974

ISMET LAMÇJA I DYQANIT

Ismet Lamçja nuk ishte burrë sidokudo. Ai nuk ishte si ca e ca, që mbajnë të tjerët nëpër gojë. Këtë Ismeti e kishte inat. Ai ishte mësuar t'u dilte vetë për zot halleve të tij dhe nuk i linte të tjerët të futnin hundët në çështjet që nuk u takonin. Shkurt, Ismeti ishte burrë për kokën e burrit. E hiqte veten si të ditur dhe, për t'i dhënë rëndësi diturisë së tij, përsëriste shpeshherë: «Kam rënë tri herë nga gomari unë, kam hipur dy herë në gjeminë e Selishtës dhe kam shkuar me tren gjer atje ku s'ta pret mendja. Jam i bredhur unë. Edhe në lundrën e Petoshajt jam hedhur e nuk i thonë shaka, se atje lumi ka dy bojë njeriu thellësi.»

Për këto shkuan e vanë. Ku mbahen mend të gjitha ato që kalon njeriu në jetën e tij? E vërteta ishte se Ismetin e mbanin me sy të mirë dhe sytë e mirë dinë kë zgjedhin.

Një ditë e thirrën në qytet, në zyrat e ndërmarrjes dhe i thanë: «Që të shprehim mirënjohjen tonë për punën tënde të mirë, kemi menduar të të caktojmë shitës në dyqanin e fshatit; veç duam të dimë më parë edhe mendimin tënd. Ç'thua, e bën dot?»

Sytë e Ismet Lamçes lëshuan shkëndija dhe

zemra nisi t'i rrihte fort si motor diezel, kur punon me një piston më pak.

— Oj, e bëj, thatë. Si, ore, nuk e bëj? — nxi-toi të thoshte, duke iu marrë pak goja. — E bëj sa i luaj penxhin. Pa dhe në e paça ca si zor, ja tek ju kam ju. Vini ju e më ndihmoni. Përse i kemi shokët, apomkayq i ndonka teta

Kështu Ismet Lamçja na u bë dyqanxhi dhe filloi ta shihte veten si të parë dhe ta dridhte si t'i donte qejfi.

— Në fshat — thoshte — nuk është si në qytet, që varavinga, sapo ikën njëri kontroll, teptis tjetri. Le nga drejtoria dhe komiteti, po, kur të zënë frymën edhe ata të kontrollit punëtor, të del banaku në mes të dyqanit dhe cipa e kallajit, që i ke hedhur surratit, të bie si suvaja me gëlqerë të pashuar. E, le të gjitha këto, se kur është prak e brenda i përtyt lukthi, po kur të shpifin atë fletërrufenë dhe ta ngjisin në mes të sheshit që ta marrin vesh i madh e i vogël, të bie rrufeja në çaçkë të kokës e ta merr bojën fare. Ja, kështu është në qytet, ndërsa këtu, në fshat, ndryshon fjala, se ndryshojnë edhe gjërat. Ndodh që edhe këtu të pic-kojnë si grerëzat e t'i numërojnë gjynahet mu në mbledhjen e fshatit, por, po dite ta dredhësh gjuhën, siç e dredh plaka byrekun, ia gjen anën fjalës dhe e mbyll shtegun. Pastaj... po e leve qerren, ajo e pret këngën dhe, kur e pret këngën qerrja, zë e këndon ti pastaj, se nuk ta prish njeri avazin as për çarçana dhe as për çarçane.

— Kështu mendonte Ismeti dhe na e rregulloi dyqanin mirë e bukur. E ndreqi gjithë mallin që mori dhe, si vari një tabelë orari në derë, u ul atje në qoshe, pas banakut dhe para arkës së lekëve

dhe zuri të mendonte: «Prite tani kur të dukën në derë e, si të vijnë drejt e tek unë, të më thonë: «O Ismet, pa na jep dy kile oriz, veç të jetë nga ai i vendit ama, se është tërë lyrë, i uruari. Po deshe, na pesho edhe nja dy kile shieqer edhe këtë nga ai i vendit, po pate, se ngjit shumë ai.» Kjo është. Lëre pastaj kur të vijë edhe Hekua. Kërbunjur-kërbunjur, do të hedhë këmbën në prak të derës e do të thërrasë që atje tej: «Më ngeli plaka pa kripë, o Ismet. Bëj zahmet e më pesho si ndo nja tri kile. Në të do qejfi, shtjermë në këtë enë edhe ca vajguri». Dhe unë do të peshoj si tyxharëti njëherë moti».

Ismeti fshiu mustaqet, që i rëndonin mbi buzë si furça me fije nejloni dhe fliste me veten: «De, o Ismet, de. Na u bëre tyxhar e shkuar tyxharit, për allahnë. Grosist fare, thujaj. Këtu, në dyqanin tim, do të derdhet leku rrëke. Dhe leku, siç e dinë edhe vetë, të lidh e të zgjidh. Dhe unë do të lidh e do të zgjidh si të më dojë mideja e kë të më dojë mideja».

Kështu nisën të shkonin ditët. Dhe një natë shëndreu, tek rrinte shtruar pranë zjarrit me faqoren e rakisë përpara e me mezenë shtruar, ullinj, turshi, djathë e hudhra e një copë bukë të thekur, Ismeti zuri të mendohej:

«More, më duket sikur ai qerrata kandar peshon ca si ters. S'është ndonjë gjë e madhe de, sikur ta nxjerr qillon me ca dërhëm më pak. Populli është keq për të shumtën e jo për të paktën. Pastaj, si dy dërhëm më pak, si dy dërhëm më shumë, qillos po qililo i thonë. Dhe, meqë është kështu, më mirë të hajë nga e pakta se sa të hajë nga e shumta, se është edhe viti i kursimeve ky,

ore. Pastaj... specin s'është nevoja ta peshoj fare. Më mirë e hedh nëpër fishekë siç bënte usta Xoxi në vakt të tij dhe çdo gjë vete në kararin e saj. Kështu edhe unë s'marr mundimin ta peshoj, po edhe myshterimjtë e gjejnë gati, se i duhet shërbyer shpejt e shpejt njerëzisë, ore, që të na thonë plot gojën: «Shërbëtorë të popullit». Sa për kafënë dhe sheqerin, do bëj si do bëj dhe do ta shtroj gunën. Aty poshtë banakut bën ca si freskët dhe kafënë e sheqerin është më mirë t'i lësh në freskllëk se sa në të thatë ku rrezikohen të thahen e të digjen për një pikë ujë.»

Kështu Ismet Lamçja i rregulloi të gjitha, kandar e mall bashkë sipas qejfit të tij dhe si usta i vjetër që ishte, dërhemët i «këndonin» nëpër duar.

«Tregëtia» zuri t'i shkonte mbarë, më mbarë nga ç'kujtonte. Me lekët e arkës kishte filluar të blinte e të shiste për hesap të tij. Kësaj i thoshin tregëti. Dhe Ismeti e ndjeu veten tamam tregëtar.

Po në fshat kishte sy edhe gojë. Dhe, kur sytë zunë të shikonin, gojëta pastaj nuk pushonin.

— Ç'po ndodh kështu me këtë dyqanxhinë tonë? — thoshin njerëzit, duke e ngritur zërin fort gjer atje ku duhej. — Sheqerin dhe kafënë po e blejmë të lagur. Edhe dërhemët sikur i anojnë ca nga vetja. Edhe rakinë e ble dhe e shet si i do qejfi. Le pastaj që po e bën një nga dhia e dy nga vija. Ka shkop mbi këtë «zot», apo nuk gjenden më vuzhdaga frashëri?

Po Ismeti nuk u vinte veshin më «gojëve të liga». Ai krekosej atje në «dyqanin e tij», duke qëndruar pas banakut dhe para arkës.

Po një ditë era u kthye në stuhi dhe asaj nuk

mundi t'i bënte ballë asnjë «pritë». Okët ranë për-
dhe, u rrokullisën, morën të kërcur e të çarë dhe
atehere Ismeti e pa veten zbuluar. — Amën bre,
— thoshte — po për të mirë bre,
e kam pasur, për të mirë. Nga të paditurit e kam
bre, nga padituria. Aqë dita e aqë bëra!

Dha e mori Ismet Lamçja ta hidhte shtegun, por i mbeti këmba në bilagace dhe mbeti aty, varur në kapërcyell. Deshi t'i rregullonte të gjitha me kandar, por i rregulluan kandarin. Ai që kishte rënë tri herë nga gomari, që kishte hipur dy herë në gjeminë e Selishtës dhe ishte hedhur në lundrën e Petoshajt, atje ku lumi kishte dy bojë njeriu thellësi, kësaj radhe nuk po i merrte më lopata ujë.

KUR KËNDOJNË GJELAT!

Në kooperativën tonë bujqësore u hap fjala se në seksionin e bujqësisë të rrethit thanë: «Vitin e kaluar në kooperativën bujqësore X, ndonëse është malore, morën njëzet e gjash-të kile grurë për hektar dhe siguruan bukën në vend. Atje bujqësia mori rrugë të mbarë. Dhe, përderisa ata tejkaluan planin në një vit me thatë-sirë, këtë vit do të ecin përpara me hapa më të sigurt».

— Fitoret që kemi arritur — tha agronomi i kooperativës — janë jashtëzakonisht të mëdha. Ta-ni bujqësia edhe në kooperativën tonë po vihet mbi baza të shëndosha intensive. Në grurë kemi marrë...

— Ta lëmë mënjatë grurin. T'u hedhim një sy degëve të tjera që përbëjnë atë trung të madh, që quhet bujqësi — ndërhyri shefi i seksionit të bujqësisë.

— Grurin nuk mund ta lëmë kurrë mënjatë, sepse me të është lidhur problemi i drithit — nguli këmbë agronomi.

— Ato që dihen, dihen. Më mirë t'u futemi atyre që s'dihen.

— Agronomi ngre supet. Shefi vazhdon:

— Është e vërtetë se nga një lopë keni marrë më pak qumësht se sa merr Lezan Pislë nga një dhi?

— Mos na ngatërro me Lezanin, — ndërhyjnë agronomi — ai ka dhi të tjera, që, siç thonë, bëjnë cudira. Lopët tona janë mistrece.

Shefi vazhdon ta futë sondën gjithnjë e më thellë.

— Po me mbarshtrimin e derrave si qëndron puna?

— Ama, shoku shef, edhe ju, — i përgjegjet agronomi — gjetët për çfarë të pyesni! Ne derrat nuk i qasim në sinuar dhe ju kërkoni të na i futni në fshat.

— Si kështu? Në plan keni...

— Ohu! Ne këtu kemi lidhur besa-besën që këmbë derri nuk do të lëmë të futet në fshat dhe gjer tani nuk jemi turpëruar.

— Ju dëmtojnë derrat e egër?

— Jo, këtu e kemi fjalën për derrat e butë, se ata të egrit bredhin nga të duan e nuk na pyesin fare. Kanë, si i thonë fjalës, kartabianka.

Fjala shpon fjalën si gozhda dhogën. Shefi pyet dhe agronomi e ka gati përgjegjen:

— Epo... Siç duket, jeni marrë me drithërat, por keni lënë pas dore sektorin e blegtorisë.

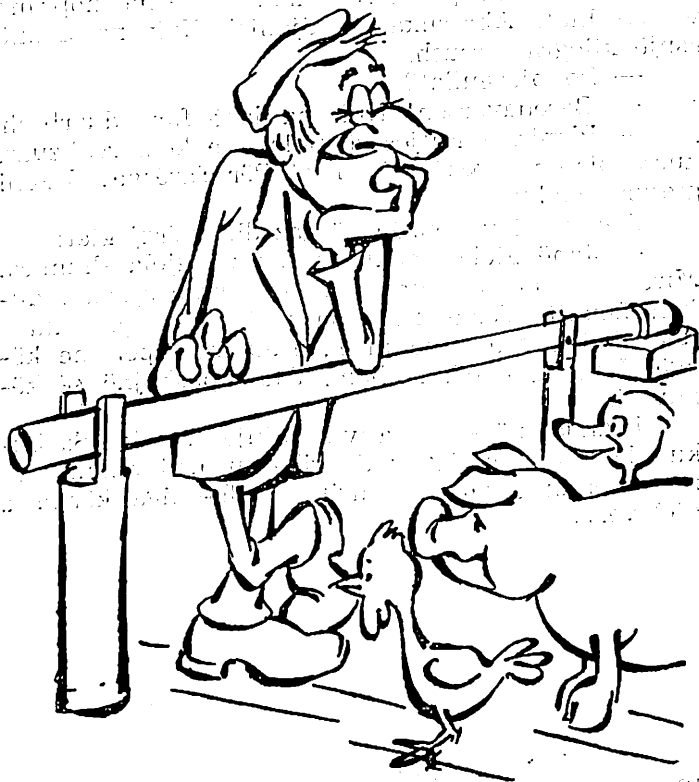
— Sigurimi i bukës është problem kryesor, apo jo? Këtë vit do ta përqëndrojmë punën kryesisht në sektorin e blegtorisë — tha agronomi.

— Po, por buka kërkon qumësht, gjalpë, mish, vezë, fruta... — nënvizoi shefi. — Por pa harruar sektorin e bujqësisë, ë?

Dhe biseda kalon në një kapitull tjetër. Është fjala për pemëtarinë, sepse aty kanë rreth pesë-

mijë e pesëqind rrënjë pemë dhe shtatë hektar vreshtë në prodhim.

— Ju ua dini vlerën ushqyese frutave — tha shefi. — Sigurisht dini edhe t'u bëni shërbimet e nevojshme, të merrni rendimente të larta dhe t'i trajtoni ato.

Ashtu është — pohon agronomi — I duam pemët, por e keqja është se nuk na duan ato. Na kanë marrë inat. Edhe ne nuk e dimë ç'kanë. E vërteta është se ato papandehur mblodhën sunbulla dhe nuk u qeshi buza.

— Po vreshtat?

— Vreshtat? — Agronomi tund jakën e xhakëtës: — Pa, pa, pa!.. Nuk kemi parë më noprane se vreshtat. Abrashkat e djallit! Nuk na dhanë asnjë kilogram rrush.

— Po pjergullat?

— Bereqaversen! Nuk na janë fare duarbosh.

— Planin e rritjes së pulave e keni realizuar, kurse planin e vezëve jo. Pse? Për ç'arësye? E keni gjetur shkakun?

Agronomi vë buzën në gaz dhe përgjegjet:

— Janë gjela, shoku shef, janë gjela shumica. Mirë do të qe të ishin pula, po fundja gjelat i duhen fshatit. Vërtet nuk na japin vezë, por ata e justifikojnë veten me mish, e aq më tepër me këngë. Janë të papërtueshëm. Ata s'pushojnë së kënduari.

Prandaj në kooperativat fqinje thonë: «Sa bukur këndojnë gjelat tuaj» dhe ju jeni dehur nga rendimentet e larta në drithëra dhe nga kënga e gjelave...

Koços iu duk se pikërisht tani ishte çasti më i përshtatshëm.

— Shoku drejtor, — e filloi «ligjëratën» e tij tërë politesë — kam një hall të madh. Më duhen nja dy-tri ditë leje, po...

Drejtori u shqetësua përnjëherësh tek e shihte vartësin e vet të flistë ashtu, me drojtje të madhe.

— Hall? Çfarë halli? — e pyeti. — A mund t'ju ndihmoj? Mos u druani! Ne duhet të gjendemi për njëri-tjetrin në gëzime dhe në halle. Ky është morali ynë. Flisni, ju lutem!

Koçoja nisi të ndrydhej në vetëvete, sepse nuk e priste një qëndrim të tillë nga ana e drejtorit të vet. Tani duhej gjendur forma, mënyra se si të shprehej dhe kjo nuk ishte e lehtë. Ai donte të thoshte diçka, të sqaronte diçka, por gjithmonë sipas parimit: «Mishi të piqet dhe helli të mos digjet». Por kjo nuk ishte e lehtë, sepse, kështu siç e priti drejtori, ishte rrezik që, po t'ia thoshte bamp e menjëherë, të digjeshin mishi e helli bashkë.

— Po ja... — filloi të fliste zvarrë sikur ta nxirrte fjalën nga thellësia e ndonjë pusi — ashtu e kam një hall. — shoku drejtor, një hall, se, si i thonë fjalës, gjithsekujt ia di vetë shtëpia...

— E drejtë, e drejtë, — ngulte këmbë drejtori — por ne jemi njerëz në radhë të parë, jemi shokë pune dhe detyrimet tona shoqërore janë të mëdha ndaj njëri-tjetrit. Hallet tuaja janë edhe hallet tona, shok i dashur. Flisni, flisni, çfarë hallesh keni? Çfarë nevojash keni? Ne do t'ju ndihmojmë.

Koçoja, me atë zërin e tij të hollë si të kanarinës, vazhdonte të fliste tërë mirësjellje.

— Jua thashë, shoku drejtor... Kam një hall

të madh dhe dua nja dy-tri ditë leje, se kështu e kam punën.

Drejtori heshti. U mendua një çast, i nguli vështrimin dhe ndryshoi menjëherë qëndrim, por pa ndryshuar tonin.

— Atëhere, mik i dashur, më vjen keq, por jam i detyruar t'jua refuzoj kërkesën. Kur nuk e dimë nevojën tuaj, kemi të drejtë të themi se leje për pesë para spec ne nuk mund të japim.

Koçoja nuk lëvizi asnjë tipar të fytyrës.

— Nuk është fjala për pesë para spec, shoku drejtor, — cicëroi duke e vënë pak buzën në gaz që t'i jepte të kuptonte eprorit të vet se ai ishte gati të duronte gjithshka, vetëm të merrte ato tri ditë leje — por nejtse... Unë kam hall, pa erdhë, po... meqë është fjala kështu, njëlloj është. Po largohem. Më falni për bezdinë...

Ky qëndrim i «prerë» i Koços e preku drejtorin. Si mund ta linte ai të largohej kështu vartësin e vet, pa mundur t'i vinte në ndihmë?

U ngrit, iu afrua, pastaj i hodhi dorën miqësisht mbi shpatulla dhe e pyeti sërishmi.

— Epo flisni atëhere, ju marrtë djalli, ju marrtë! Çfarë halli keni? Ne jemi gati t'ju ndihmojmë me ç'të na vijë përdore.

Koçoja mori zemër. «Po sikur t'ia them? mendoi. Tani sikur e terezita, më duket», dhe tërë guxim vazhdoi cicërimin e vet.

— E di si është puna, shoku drejtor? Dua të thur pak gardhin e shtëpisë. Më ka zënë ogradia me çiliminjtë e mëhallës. Unë thur e ata shtur. Unë mbill e ata ha. Jam apo s'jam zot malli xhanëm?

Drejtori e dëgjoi gjer në fund dhe buzëqeska hidhur.

— Të lësh punën për të thurur oborrin? Bukur ekspaske menduar. Halli i madh çenka, vërtet — i tha dhe në zërin e tij shprehej ndjenja e thellë e keqardhjes. — Turp, turp për ju!

Koçoja nuk e prishi gjakun, nuk e dha veten, nuk lëvizi asnjë muskul të fytyrës dhe mendohej t'i jepte asaj pamjen e një njeriu të pafajshëm, megjithëse përbrenda po i ziente si kazan me ujë të valë.

— Kështu? — foli me zë si të mekur. — Mirë atëhere. Si të dëshironi ju. Unë nga halli e kam, dhe, si uli kokën në shenjë të një pendimi të thellë, i hoqi fjalët zvarrë: — Unë nga halli e kam, por ju nuk ma qatë hallin. S'ka gjë.

Këto i tha drejtorit, ndërsa me mendje të vet bluante: «Mirë, mirë. Di unë si e rregulloj ndryshe këtë punë. Rregulloj unë një nga ato marifetet, që rregullojnë këtë botë dhe ti s'ke për të marrë gjë vesh fare.»

II

Një dhomë në poliklinikë. Aty viziton mjeku X. Ai, siç duket, është i mërzhitur, është i lodhur, ndaj dhe shtrin krahët, gogësin dhe, me zë si të mekur i drejtohet infermieres.

— Tjetri.
Infermierja çel derën dhe pason urdhërin:
— Tjetri.

Në dhomë hyn «tjetri». Ka lidhur veshin me

një shall të trashë dhe nën vesh ka vënë një shtëllungë të madhe leshi. Mjeku e vështron me kurreshtje.

— Ç'ke kështu, more, derdimen? — e pyet pa lëvizur fare nga vendi. — Ç'të dhemb?

«I sëmuri» flet me gjysmë zëri, gati si më të qarë, gati si më të lutur:

— Aman, doktor, se vdiqa. Kam tërë natën e natës pa gjumë. Më çan veshi e më merr trutë. More, i vura vaj, do ti, more, fërkova grykët, do ti, i vura edhe shtëllungë leshi spërkatur me raki e spec të kuq, siç e shikon edhe vetë, megjithatë po më luan çaçka e kokës. Më bëj derman, doktor, në ke perëndi, se të mbeta në derë. Vdiqa, mbarova...

Doktori i hedh një vështrim që nga koka e gjer te këmbët dhe flet me përtesë:

— E mora vesh, e mora, po... a të djegin grykët?

— Oj, më djegin, thotë. Më djegin sikur t'i kem ngukatur me spec të kuq.

— Të lotojnë sytë?

— Vu fare. Çurk më shkojnë lotët.

— Ke të teshtitura?

— Aq sa shkul një mëhallë të tërë.

— Po zjarrllëk, ke?

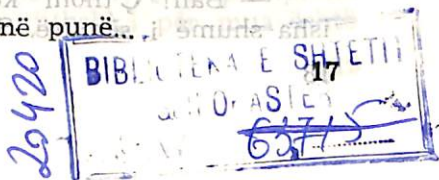
— Furrë. Kaminë fare, thuaj. Furrë gëlqere e djegur me dru lisi.

Mjeku arrin në konkluzion dhe, duke vazhduar të gogësisë, i kthehet infirmieres.

— E qartë. Shkruaj — i thotë — «Status gripalis».

«I sëmuri» ndrydhet përsëri në vetëvete dhe flet me gjysmë zëri.

— Doktor... jam edhe në punë...

Mjeku i përgjegjet pa i ngritur sytë.
— E kuptoj, e kuptoj, i dashur — dhe përsëri i flet infermieres: — Mbushi modularin B. Dhe, si kthehet përsëri nga «i sëmuri», shton: — Duhet ta ruani shëndetin, i dashur. Duhet të tregoheni më i vëmendshëm ndaj faktorëve klimaterikë.

«I sëmuri» e fut në xhep modularin B dhe e falënderon mjekun, i cili vazhdon të shtrijë krahët si i përgjumur, të gogësisë dhe të thërrasë:

— Tjetri.
Dhe infermierja, si zakonisht, del në derë dhe përsërit thirrjen:

— Tjetri.

III

Koçoja, pasi u shërua nga grykët, shkoi për të dorëzuar raportin mjekësor në administratë, por u takua me drejtorin. Përsëri Koçoja filloi të cicerinte me zërin e tij si prej kanarine:

— Me leje, shoku drejtor?

— Urdhëro! — iu përgjegj ai.

— Unë isha shumë i sëmurë, shoku drejtor, por nuk kisha me kë të dërgoja raportin. Këta të administratës nuk arësyetojnë...

— Drejtori e pa drejt e në bebe të syrit.

— E thure gardhin, ë? — e pyeti.

Koçoja, si njeri me përvojë që ishte, u hoq menjëherë si një njeri i fyer, që e kanë prekur thëllë në sedër.

— Bah! Ç'thoni kështu, shoku drejtor? Unë isha shumë i sëmurë. Shpirti im e di ç'kam hequr

e qartë — tha. — Por kontrolli punëtor do t'jua bëjë edhe më të qartë në mbledhjen e kolektivit.

Koçoja u hodh përjetë sikur ta kishte pickuar atë çast nepërka.

— Kontrolli punëtor? Mledhja e kolektivit? Mos, mëre, se më fikët!

— Hajde, hajde, — i tha drejtori — ti sapo u ndeze dhe, po nuk të fikëm ne, është rrezik të na përvëllohesh fare.

IV

Mbledhje në kolektivin mjekësor të poliklinikës.

— Ja kështu, shokë. Ne, mjekët, — flet mjeku X me pasion — duhet të tregohemi të kujdesshëm. Duhet të jemi, si të thuash, të ndërgjegjshëm në çdo veprim që kryejmë. Luftën kundër liberalizmit dhe indiferentizmit duhet ta kemi në qendër të vëmendjes të punës sonë, sepse është bërë zakon që një më dy dhe fët, tri ditë pushim i japim tjetrit edhe pse i dhemb një çikëz llapa e veshit. E mbushim si të thuash, modularin B, pa pikë përgjegjësie. Nuk është mirë kështu, shokë. Nuk duhet të na vijë mirë, sepse në kesi rastesh përfitojnë njerëzit e pandërgjegjshëm në punë. Ja, kaq desha të thosha.

Mjeku X ulet. Është i entuziazmuar nga diskutimi i tij. Edhe kolegët e miratojnë atë diskutim të zjarrtë. Dikush kërkon ta mbështetë, por nuk arrin të ngrihet në kohë. Është ngritur një punëtor. Ai flet në emër të kontrollit punëtor, në emër të kolektivit të vet, që e bëri «usta» Koçon, për

lemzë. Ai u drejtohet mjekut X dhe gjithë të tje-
rëve:

— Bukur fole, o shoku doktor, — i thotë —
po në ndërmarrjen tonë, kur shqyrtuam raportet
mjekësore apo modularët B, siç i quani ju, që i lë-
shoni si pikat e shiut, thamë kështu: «Jetë të gja-
të mjekut X, se pa të nuk thuret gardhi i shtë-
pisë.»

Mjeku X çoroditet. Kolegët i kërkojnë atij shpje-
gim e ai e sheh veten më ngushtë se sa kur kishte
dhënë provimet e shtetit, por këtë radhë i shkonin
djersë të ftohta.

.....

.....

.....

FEJESË PA LLOGARI

Lajmi u hap e mori dhenë siç hapet vaji në lakra: «Samiu u fejua me mësuese Sanijen. Sot një javë bëjnë gostinë. Të na trashëgohen e më kokë të të tjerëve!»

Fejesa po si fejesat. Ditën e gostisë shtëpia e mësuese Sanies u tund nga këngët dhe vallet popullore. Këndonin të ftuarit. Këndonte edhe vetë çifti. Hyzmetçinjtë bënin çmos që tryeza të ishte plot e përplot. Rakia derdhej duman-duman, ndërsa kënga shpërndahej:

Kokën ma mban lart,
syt' m'i mban mbërdhe,
folë, moj moll e kuqe

.....

Vonë, kur u ngritën edhe gotat e funditt dhe secili shkoi në punë të vet, dy të fejuarit dolën për të parë se si ndriste hëna dhe për të numëruar sa yje kishte qielli. Atë natë gjithë bota ishte në pëllëmbë të tyre dhe ata e ndjenin veten zotërit e saj.

Shkuan dy javë që nga ajo ditë dhe, gjatë kësaj kohe, ata e blenë dhe e stërbënë kaq herë njëri-tjetrin, dhe i bënë e i stërbënë llogaritë pa harruar gjer edhe shpërgënjtë e trashëgimtarit. Shkurt, gjatë këtyre dy javëve ata njohën «karakteret» e një-

ri-tjetrit dhe javën e tretë secili mori «pozicionin» e caktuar.

— Samiu, si burrë që ishte, filloi të jepte rekomandime. Kjo, sipas tij, ishte një e drejtë ekskluzive e burrit. Ai gjithmonë duhej të rekomandonte, ndërsa ajo tërë jetën duhej vetëm të zbatonte rekomandimet e tij. «Kështu është gatuar kjo botë, thoshte ai. Gruaja ka dalë nga brinja e burrit dhe më brinjë duhet të qëndrojë, që të ruajë brinjët e saj, se s'dihet, mendje është dhe, kur kapërcen mendja, dora nuk përmbahet fare».

Në fillim Samiu e nisi ashtu urtë e butë, në formë këshillash që të mos linte përshtypjen e një patriarku, por të një njeriu me mendje të ndritur.

— Dëgjo këtu, Sanije! — i thoshte tërë «dashmirësi». — Sot, tek isha andej nga rostiçeria, të vura re se ishe me atë, me atë, moj, se nuk ia di mirë as emrin, Riti, Margariti, si i thonë...

— Margarit.

— Hë! Atij i njoh dhëmbë e dhëmballë unë.

Sanija donte të fliste, donte t'i thoshte se e kishte shok të fëmijnisë, po ai e ndërpreu:

— Vërë re këtu. Sakën se të shoh të këmbesh goftë edhe një vështrim me të. Larg, sa më shumë larg atij njeriu meskin.

Pas një jave ai iu shkreh tërë inat dhe nga sytë i dilnin xixa si maçokut në errësirë:

— Dëgjon? Me ty e kam. Ç'të lidh me atë Hilminë, ë?

— Asgjë. Ai është kujdestar i shkollës ku unë jap mësim.

— Qoftë me shëndet! Ai është i «rrezikshëm». E kupton zotrote se ç'domethënë i rrezikshëm? Ja ku ta them unë. Të rrezikshmit ta këndojnë kë-

ngën menjëherë dhe unë nuk kam nge për avaze, më kupton?

— Ai është aq i sjellshëm — mendohej ajo të arësytonte, por Samiu ia preu fjalën në mes.

— E shoh? Ke rënë në grackën e tij. T'i pas-ka thartuar trutë. Ta paska bërë mendjen firifiu. Vëri gishtin kokës, Sanije, dhe mos e merr veten nëpër këmbë. O me mua, o me atë. Qartë?

Tërë atë javë ai i qëndroi hundë e buzë së fejuarës, me gjithëse ajo bënte çmos ta qetësonte, t'i krijonte atmosferë të ngrohtë.

— Sami, porosita një palë këpucë për ty.

— Fort mirë, veç mos të të shoh më të shëtisësh udhëve. Nuk dëgjohen fjalë të mira për ata që shëtisin.

Ajo bëri sikur nuk e dëgjoi dhe shtoi:

— A do të shkojmë nesër në teatër?

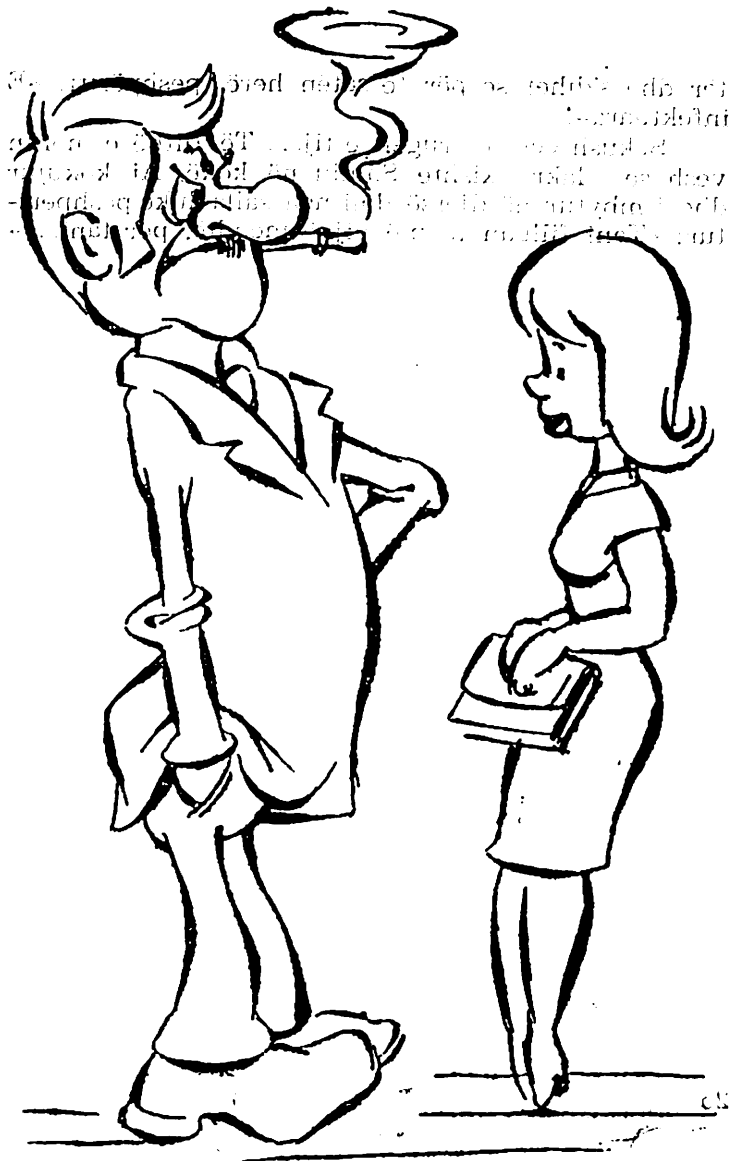
Ai e vështrroi vëngër dhe e kapërcëu fjalën.

— Hë, se gati harrova — vazhdoi në avazin e vet. — Ajo, Lena është femër e papërshtatshme. Mirë është të mos shoqërohesh me të.

Sanija nisi të mendohej thellë, nisi të bënte llogaritë.

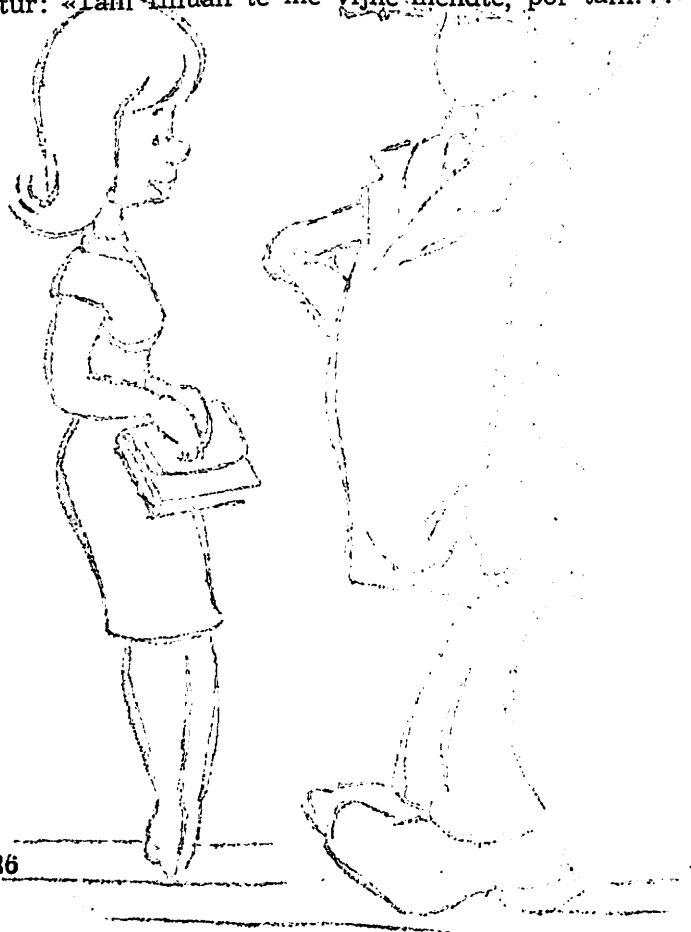
Fshati po dukej dhe, s'donte kallauz. Mendja e Samiut tregonte se ajo ishte në një skuadër me atë që prishte gjithë variantin taktik duke dalë vazhdimisht ofsajt. Një ditë i shkroi një pusullë: «Sot bëra edhe një herë llogaritë përpara se të prishej tabela e logaritmave. Po të vazhdonim kështu, do të zbatohet proverbi: «Kur të vijë mendtë, s'ti hanë as qentë» dhe unë s'kam aspak dëshirë të merrem me qentë.»

Samiu e lexoi dhe e rilexoi shumë herë atë let-

tër dhe s'dihet se për të satën herë pëshpëriti: «E infektuara»!

Sekush eci në rrugën e tij... Të gjithë e morën vesh se ç'lakra kishte Samiu në kokë. Ai kokulur dhe i mbytur në djersë doli nga salla duke pëshpëritur: «Tani filluan të më vijne mendtë, por tani...»

«HEROI» I SEKTORIT TONË

E shoh përditë. I veshur me xhaketë meshini, me pantallona të gjëra, me flokët e pispillosur, ecën sa andej-këtej nëpër sektor tamam si fandi spathi, që del aty ku s'duhet dhe s'del atje ku duhet. E pyes:

— Përsëri kështu?

— Përsëri — përgjegjet dhe mbahet me të madh sikur të jetë vetë shahu i Persisë.

— Gjer kur?

— Gjersa të merrni në konsideratë kërkesat e mia. Nuk jam njeri dosido unë. Jam me shkollë unë. Kam mbaruar shtatëvjeçaren natën, e kupton? Dhe me aq shkollë shemben edhe malet. I njoh mirë sektorët e punës unë dhe, në pyetsh hollë-hollë, sektorin e kulturës e njoh edhe më mirë se çdo sektor tjetër. Jam i prerë për punët e kulturës unë. Ju nuk më vlerësoni mua, aftësitë e mia...

— Shko në fushë si gjithë shokët — i them dhe e pështrëf me keqardhje. Me tërë ato shpatulla sorollatesh kot së koti këtyre cepave.

— Është punë për mua — ma pret me një tërënë të sëpatës. — Ju lutem të mos i futni hundët aty ku s'duhet, se ndryshe do të detyrohem t'ju pres turçikat.

Ai largohet. Largohet edhe hija e tij. Vetëm ajo e ndjek pas me besnikëri dhe ai i thur e i thur kurora lavdie vetëvetes, duke i rënë vazhdimisht fyellit në një vrimë.

— Më jepni punë të përshtatshme. Dua punë të përshtatshme. Më takon një punë e përshtatshme.

— Shko në fushë, puno, vil rrush si shokët — i thonë.

Dhe ai, për t'u treguar të tjerëve se është i «lindur» për punë të rehatshme, shkoi në fushë, punoi dhe në një muaj bëri 12 ditë punë në një kohë kur shokët realizuan mbi 25 ditë punë kooperativiste.

Përsëri turfulloi.

— E shihni? Nuk jam unë për në fushë. Më jepni punë të përshtatshme. Punë në sektorin e kulturës, desha të them. Ju nuk më përkrahni.

Ecën si gjithmonë, kapadai, si kaposhi majë plehut, si kalli pa bukë dhe si më i «dituri» që është, zë e kritikon më të djathtë e më të mëngjër. Ç'të bëjë? Po të rrih hijeve e të mos u shtroresh punëve, lakra në kokë do të prashitësh dhe do të vështrosh me dylbi edhe qimen në syrin e tjetrit, ndërsa trarin që ke nën hundën tënde as që e vë re. Kështu edhe ai. Ngaqë s'ka me se të merret, merret me «kritikë». Siç duket kërkon të diplomohet në fushën e kritikës dhe të bëhet kështu specialist kritizer.

Dhe, megjithëse ka edhe më keq, një e keqe u bë këtu e ca kohë më parë.

— Do të punosh si punëtor magazine, — i thanë — të pëlqen? Paga është me ditë fikse.

Bah! Unë punëtor magazine? Unë, kuadër me shkollë, mund të drejtoj shtëpinë e kulturës, mund

ta bëj edhe shet... shtoi ai — tjetër
se nuk m'i çm... këni marrë me sy
të këd. Për këtë... e deverisë...

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

...në të... e kale-
...në të... e kale-
...në të... e kale-

ta bëj edhe shef llogarie, bile, — shtoi ai — tjetër se nuk m'i çmoni aftësitë e më keni marrë me sy të keq. Për këtë do t'i shkruaj edhe qeverisë...

— Turp për ty! Përse sillesh rrugëve e kafe-neve e nuk vete në fushë përkrah shokëve, por ushqehesh parazit nga djersa e të tjerëve.

Ai u përgjegj rreptë:

— E dinë të tjerët atë punë. Ka se kush i sheh këto gjëra. Ju shihni udhën tuaj.

Ja, ky është «heroi» im. Atë e njohin të gjithë, po më i njohur ai u bë pardje, në mensë, ku u ngrit duke turfulluar.

— More Andon! More kuzhiniëriu! — thërriste me sa zë kishte. — Po gjellë është kjo, more? Ç'janë këto lakra që gatuan kështu, more? Pse, lopë jemi ne që na jep silazh, more? Kjo nuk të shijon fare-fare, more?

— A e di pse nuk të shijon, or babaxhan? — e pyetën ca të rinj që po hanin në tryezën përbri.

— Se kuzhinieri s'di të gatujë — u përgjegj ai rëndë-rëndë.

— Nuk të shijon se nuk ke derdhur asnjë pikë djersë, se ende sytë i ke të fryrë nga gjumi — i thonë ata.

Dhe ai u largua kokulur.

kësh qenë dyjare). 'Ajo qëndroi përpara përgjegjësit, i cili u hodh një hap prapa.

— Tyt, dreq! — thirri i çuditur. — Nga djallin na u fanepse këtu? Hë, këput qafën, shporru! — dhe, duke u kthyer nga një bari, urdhëroi: — Hiqeni këtej të paudhën! E kujt është?

— Duhet të jetë jabanxheshë! Dhi të tilla nuk na ka zënë syri në fshatin tonë — u përgjegj dikush.

Përgjegjësi e mblodhi mendien.

— Mjaft! — urdhëroi rreptë. — Nxirreni jashtë!

Dikush u afrua të zbatonte urdhërimin, po dhia mori qëndrim kërcënuës, u mbështet mirë e mirë në këmbët e pasme dhe blegëriti.

— Meee...

Përgjegjësi u gu ngushtë, Ngjarje të tillë as kishin parë dhe as që kishte dëgjuar.

— Urdhëro e rri atëhere, — i tha — meqë s'dashke...

Përgjegjësi vazhdoi, duke e vështruar tërë çudi!

— Urdhëro e folë tani! Cila jë, nga vjen e çfarë ere të solli këtu?

Dhia nuk u nxitua. I hodhi një vështrim sallaës, u kollit pak ashtu siç kolliten oratorët para se të fillojnë fjalimin, tundi një herë mjekrën dhe foli:

— Unë jam Syska, më e dalluara dhe më e mira në tufën e kooperativës fqinje.

— Si?

— Si, si? — pyetën të gjithë njëzëri.

— Sig po ju them. Dhe kam ardhur këtu e dër-

guar nga gjithë motrat e mia. Ju kam sjellë një letër nga të gjitha ato.

— Një letër nga dhitë? Kjo hyn në shtatë çuditë e botës.

Dhia nxori një zarf të madh, e çeli, mori letren dhe nisi të lexonte me zë të lartë:

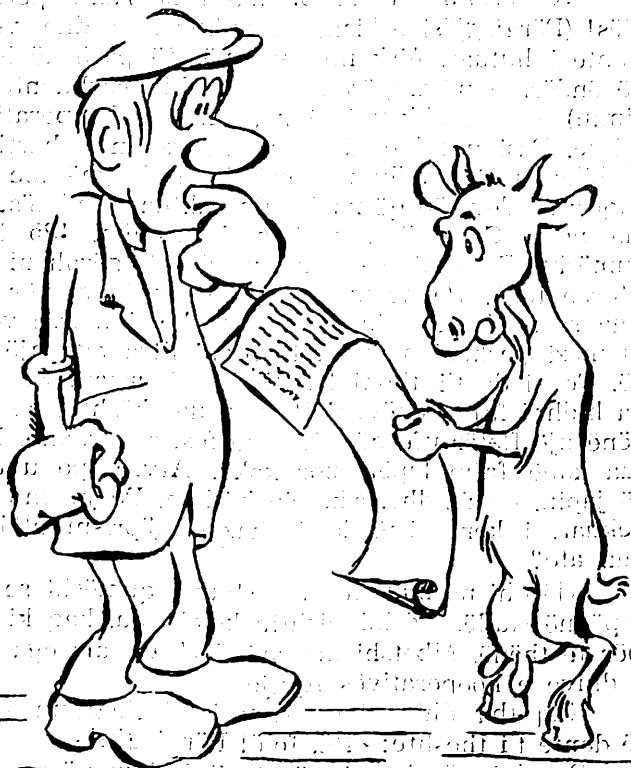
«Të dashur shokë! Shumë i nderuari përgjegjës! (Përgjegjësi e kishte humbur fare dhe vështronte i hutuar, fërkonte sytë për të parë në ishte në ëndërr a në zhgjëndërr, por dhia vazhdonte leximin). — Ju shkruajmë ne, dhitë e kooperativës fqinje. Pasi u mbloodhëm sot me rastin e hartimit të bilancit të prodhimit tonë, ju njoftojmë me kënaqësi se detyrën që na kishin caktuar e plotësuar me nder. Çdo njëra prej nesh prodhoi 125 litra qumësht. Besojmë se edhe ju do të gëzoheni me fitoren tonë. Po ne me se do të gëzohemi për ju? Nga sa na kanë thënë e nga sa kemi marrë vesh, ju mezi paskeni marrë tetëdhjetë litra nga një lopë. Po si do t'i thoni fshatit, o të uruar? Se mos ua hidhni fajin lopëve?! Po vepruat kështu, do t'ju vënë një fletërrufe që t'ju vijë festja verdallë. Nuk jua kanë fajin lopët, por kokë. Atyrë, po u dhe, të japin, po s'u dhe, s'ke ç'u kërkon. Po ju, more të bekuar, i keni lënë lopët hazat. Ç'prisni atëhere nga ato?

Një dhi në mal dha më shumë qumësht se një lopë në stallë. Verini gishtin kokës. Ja, kaq kishim për të thënë. Mbetshi me shëndet! Të fala nga tufa e dhive e kooperativës fqinje».

Kap tha dhia dhe vështroi përgjegjësin sikur të donte t'i lhoshtë: «Hë, folë! Përgjegjës!»

Po ç'të përgjegjej përgjegjësi, kur vërtet nga

një lopë kishte marrë tetëdhjetë litra qumësht gjatë një viti? Të thoshte që janë lopë vendi? Mund edhe ta thoshte atë fjalë, por nuk ia mbante të mjerit, sepse dhitë ia thanë troç: «Edhe ne kemi një tufë lopësh vendi. I kemi atje në mal ku kullosim vetë. Barinjtë u kujdesën për to dhe ato e dyfishuan prodhimin».

DIALOG ME XHERAHUN

Emri, emri i atit, mbiemri?

— Sadush Sadri Sabriu.

Ai që pyeti, vuri buzën në gaz dhe tha:

— Tri S. Mos ka këtu ndonjë domethënie?

— Ka — që përgjegjja. — Me S fillon edhe sojaku dhe shtëpia jonë sojakun e ka mbajtur gjithmonë në brez.

— Sojakun apo hanxharin?

— Njësoj e bëjnë punën.

Tjetri vazhdoi të pyeste:

— Vendbanimi?

— Në fshatin Shushaj.

— Profesionin?

I pyeturi bëri një pauzë ashtu siç bëjnë aktorët e skenës kur dalin nga roli dhe sufleri nuk arrin t'u kujtojë frazën e fundit. Pastaj, si e mblo dhi veten, pyeti:

— Profesionin kryesor apo atë sekondar?

— Edhe njërin, edhe tjetrin — që vazhdimi i pyetjes.

— Bujk, infermier, dentist dhe xherah!

Ai që pyeste nuk po u besonte më veshëve të vet.

— Edhe xherah?

— Pse çuditeni? Zanat është edhe ai.

— More, — i tha tjetri — lëri shakatë — dhe mori qëndrim serioz. — Bjeri drejt e mos na fut nëpër thekra, se nuk ta kemi ngenë.

Tjetri sikur u fye pak. Buzëqeshja, që i qe vizatuar gjer atë çast, u zhduk nga fytyra e tij...

— Nuk bëj aspak shaka — i tha. — Nga babai mësova zanatin e bujkut. Me «praktikë», a më të vjedhur, siç i themi ne, fshatarët, u bëra infermier. Mësova të nxirrja edhe dhëmballë dhe arrita të mësoja edhe për synetllëqë dhe të bëhesha xherah mbi xherahët. Kam qenë edhe hoxhë me dolloma e sërëk. Edhe ai zanat nuk më pati lënë kurrë pa gjë, po, që kur rrova mjekrën, më mbeti zanati i xherahut. Dhe, të them të drejtën, nuk ishte zanat i keq. Të zë buka sytë po ta përcmësh. Dikur rridhte, pastaj erdhi duke u shterur dhe vetëm pikonte. Tani ka ca vite që, edhe kur pikon në të rrallë, pikon fshehurazi...

— Pa dale, pa dale. Shpjegohu më mirë e mos i kalo kështu përciptazi këto gjëra.

Ai vazhdoi pohimin.

— Prej kohësh e ushtroja këtë profesion dhe dalëngadalë qeshë bërë jo vetëm xherah i dëgjuar, por edhe dentist e infermier. Siç e shihni, për çdo zanat kam edhe veglat. Vërtet këto nxijnë si fundi i kusisë, por nuk prish punë, se punën e bëjnë. Nuk duhet parë guna, vëlla, por puna. Këtë porosi na kanë lënë edhe të motshmit tanë. Edhe unë i vjetër jam, po synetllëkun e bëj njëmijë herë më mirë se ndonjë tjetër, se zanati, që ta marrësh vesh zotrote, nuk harrohet edhe kaq kollaj. Shkon dorë

më dorë zanati, ore. Edhe im atë xherah qe. Edhe im gjysh po ashtu. Thonë se edhe katragjyshi kish-te dorë shumë të lehtë.

Që thua ti, kur ushtroja zanatin tim të preferuar, i mbushja xhepat me lekë pa hequr shumë keq. Kanë qenë xhymertë të mëdhenj këta fshatarët tanë. Po edhe qytetarët nuk mbeteshin pas. Apo nuk të jepnin edhe sende në natyrë. Kënaqesha me gjela e gjelastrukër. Ndonjëherë edhe ndonjë sheleg. Unë vetëm biçakun kllëç përdorja, ndërsa adhapin, për t'i mbajtur çunat në zap për krahu a për këmbësh, si ta donte puna, e bënin të tjerët. Ishin dajallarët për atë punë.

Ky zanat, që thua zotrote, ma pat hequr fare sevdanë për të punuar në kooperativë. Bashkë me gruan, i bënim a s'i bënim si ndonja njëqind ditë punë. E ç'na duhej puna e rëndë në kooperativë, kur synetllëku ta nxirrte xhaba fare lekun? Unë në çdo gosti dollinë e parë e çoja për shëndet të sojakut.

Nami im, që thua zotrote, vërtet ashtu nën hije e nën rrogos, po dëgjohej tek ata që donim të bënim çunat synet. Edhe në hesap nuk kam qenë kurrë qibar. Aq sa më jepnin, bëreqaversën u thosha. Veç mos harroni se pa një pesëdhjetëlekësh për kokë nuk më nxirrnin kurrë. Helbete, më jepnin edhe peshqir, çorape dhe peshqeshe të tjera. Ato i shtonin «të hyrat e mia, por jo të dalat».

Nuk prishesha me njerëzit, se e dija që «qengji i butë pi dy nëna».

Pastaj mos harroni se unë shërbeja shpejt dhe me cilësi të lartë. Kam dorë të lehtë unë. I kam ngjarë katragjyshit, ndjesë pastë! Ja, fjala vjen, në

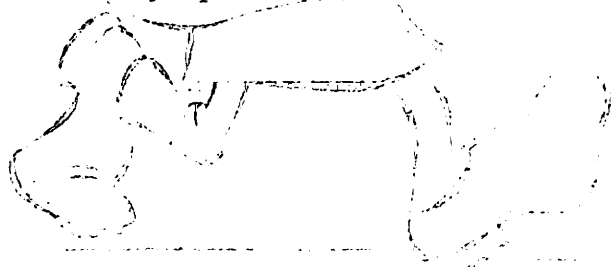

fshatin Troq, para ca vjetësh, kur i bëra synet çunat e Shemes, ata ishin duke fjetur. Si nuk u tromaksën, do të thuash zotrote? Ehu! Kur u kujtuan ata, unë e kisha bitisur punën. Dhanë barrmën çunat, po s'kishin ç'bënin më. Atëkohë unë e kisha futur hanxharin, më falni, briskun e kam fjalën, në brez, dhe po laja duart.

Edhe diçka tjetër. «Aksidente» nuk kam pasur. Ndonjërit edhe mund t'i jetë qelbur plaga, po fundja heqje ka pasur se vdekje jo. Vërtetë veglat edhe më ndryshkeshin, po unë, i gërryeja me allokartë (letër zmerilio).

Kudo ku kam bërë synetllëqe, natyrisht kam ngrënë edhe darka e dreka, po vetëm atë që më kanë parë sytë në fshatin tim, te Hamzai, kur i bëra djemtë e tij synet, nuk do ta harroj kurrën e kurrës. Ai e bëri fora. U tund oda nga kënga e rakia. Bëri darkë ai, vëlla, e jo shaka. Vetëm se sa filloi Hamzai urimin e tij: «Të lumtë dora, o berber, bukur fort i paske prerë», fjala i mbeti në gojë, ndërsa mua më ra gota nga dora dhe llokma e mishit më zuri gurmazin.

— Tani ra miu në kurth — thanë njëzëri një grup të rinjsh poësa u futën në dhomë...

BABAI KËRKON NUSE

Pasho Jallinë nga Shëllira e njihnin në gjithë fshatin. E njihnin si drejtuesit e fshatit, ashtu edhe çiliminjtë e mëhallave. Kjo, jo sepse Pashoja kishte ndonjë nishan dallues, por sepse ai u bë vetë nishan për fshatin. Si shkak për këtë na u bënë ato të tria vajzat e tij, që lindën njëra pas tjetrës.

— Dëgjo këtu — i tha një ditë gruas, tek po rrinin të dy, ai ulur në prak të derës duke grirë një dorë duhan e ajo nën hajat, duke tundur në djep çupën e dytë. — Edhe këtë të dytën po vajzë e linte. Mblidh mendjen. Mos kërkon ti që dera ime të mbyllet për tërë jetën për një djalë? Vëri veshin fjalës, File. O të më lindësh djalë, o mblidh rraquet dhe të më shporresh në derë të tyt eti.

Filja nuk u ndje. Edhe asaj i qante zemra për një djalë, po se mos ishte në dorë të saj kjo dhe nuk e bëri?

Kaluan kështu edhe ca vite dhe në fshat përsëri u hap fjala:

— Filja e Pashos lindi vajzë.

Pashoja u tërbua.

— Hiqmu që këtej e mos të ta shoh më syfënë! — i çirrej së shoqes. — Ma thave vatrën, ma thave. Nuk shuhet dera ime, jo. Denbabaden ky

oxhak ka ngrohur meshkuj dhe meshkuj do të ketë. Do martohem përsëri, dëgjon? Do martohem përsëri, po nuk më linte djalë? O do të lindë mashkull në këtë shtëpi, o mos më thëncin Pasho Jallia.

Dha e mori e shkreta File t'i mbushte mendjen të shoqit se këto punë nuk ishin në dorë të tyre, se fundja edhe asaj i qante zemra për një djalë, po këtë s'e kishte në dorë. Po Pashoja ia priste shkurt.

— Dua djalë unë dhe ti vete e më bën një stan me çupa. Do të të ndaj. Do martohem me një tjetër që di të bëjë djem.

— Po është turp, more burrë! Kush të të dëgjojë se do të martohesh tani në pleqëri! U bënë pesëmbëdhjetë vjet bashkë.

— Edhe njëqind e pesëdhjetë vjet le të venë. Do martohem. Dua djalë. Merr vesh ti? Dua mashkull po të them. O mashkull, o s'ka!

— Po ke vajzën tre-katërmëdhjetë vjeç, or qyq! S'ke turp të të dëgjojë vajza?

— Çupës do t'i gjejë babai një burrë dhe do ta këmbej me ndonjë zogëzë behari, që do të ma mbushë vatrën plot me djem e jo më kështu si ti, skërkë, që ma zure derën me ferrë me një bark me çupa.

Dhe, bëri, ç'bëri, Pasho Jallia e detyroi të shoqen që kjo vetë, për t'u shpëtuar sherrit e shamatës dhe për të mos u bërë gazi i botës, fundja, të rrinte me çupat dhe ai të martohej, që të përtërinte «oxhakun» dhe t'i qeshte edhe atij buza kur të qeshte e të lozte një djalë në vatrë. «Fundja edhe motrat duan një vëlla, mendonte Filja. S'e kanë nga nëna, po le ta kenë nga babai.»

Pa na u ngrit Filja dhe na bëri padi në gjyq.

Gjykata erdhi dhe e gjykoi çështjen mu në mes të fshatit, saqë u çuditën i madh e i vogël.

Pyeti kryetari i gjykatës:

— Sa vjet martesë keni, moj shoqe?

U përgjegj Filja:

— Pesëmbëdhjetë, shoku kryetar. Unë e di ç'më ka hequr shpirti me këtë burrë. Nuk kam parë një ditë të gëzuar me të. Ky do djalë. Unë lind çupa. Kështu asnjëherë nuk ma'u pucën ato, si i thonë... si i thonë, se nuk ia ndreq dot emrin së shkretës...

— Karikatorët, që thua zotrote, shoku gjykatës — ndërhyri menjëherë Pashoja, ndërsa fshati shkulej i tëri së qeshuri. — Ajo ka kokë më vete, që thua ti dhe unë kam kokë më vete. Nuk i bëjmë dot njësh. Gërs'hëra e saj pret me të sajën e jo me timen.

— E shohim — tha kryetari.

Fshati vazhdonte të qeshte.

Pastaj trupi gjykues filloi të pyeste dëshmitarët. I pari u ngrit Sinani, një moshatar i Pashos e fqinj me të.

— Pesëmbëdhjetë vjet martesë kanë, — tha ai — po sherrin e shamatan i bëni Pashoja, se do djalë. Gjyqi le të bëjë të tijën, po edhe në le të na dëgjojë, se nuk e ka keq.

Filja u ngrit atë çast.

— Mos e dëgjo këtë — foli me një frymë.

Unë do të ndahem, se nuk më duroi më shpirti — ngulte këmbë. Nuk e dua, nuk e dua dhe mbaroi puna. Ka hequr shpirtin dhe jo shpirti i fshatit. Mua më kërkon djalë e jo fshatit. Pashoja kërkon atë që nuk e bëj dot, unë e zëza. Prandaj nuk

e dua dhe nuk e dua. Të më rrojnë çupat, se mirë jam. Bile më mirë pa të se...

— Edhe unë nuk e dua — u hodh Pashoja e foli si këndes zëçjerrë. — Nuk e shoh dot me sy. Më është mardhur.

— Ti, Pasho, — i tha Fshati — nuk e ndan gruan së nuk e do, por sepse do të martohesh përsëri që nusja e re të të lindë një djalë. Ti je dukur edhe në fshatin Shkozë dhe ke ndërmarrë allishverishe për të këmbyer vajzën tënde dhe për të marrë me këtë ndërresë një vajzë të re si nuse për vete. Kjo nuk të ecën. Turp të kesh për këto që po bën tani në këtë moshë. Turpëron veten dhe fshatin.

Ja, kështu ndodhi që Pashoja hyri në gojën e fshatit, në gojën e botës. Dha e mori duke e dredhur dhe përdredhur gjuhën, po trupi gjykues vendosi:

— Padia refuzohet.

Pashoja kokulur, duke kërcitur dhëmbët nga inati, doli nga salla dhe nuk po dinte se ku të futej. Le se gjithshka u shemb, por u bë edhe gazi i botës.

Në mbrëmje ai i kërcënohej Files.

— Ti, skërkë, ma ke fajin, ti ma ke. Ti ma thave syrin për një djalë.

Po Filja qeshte. Qeshte edhe ajo siç qeshte fshati.

— Pashoziu, Pashoziu, — i thoshte — na bëre gaz të botës, o ditëzi! Mustaqet një pëllëmbë, gojën fushë dhe vete e kërkon një çupë të re të qëndrojë nuse më këmbë. Je në vete, o qyqar?

— Po dua djalë, moj, merr vesh? Dua djalë

po të them, se do më shuhet dera.

Filja i foli me të butë.

— Na bëhet çupa djalë, Pasho. Kush ka çupën, ka edhe djalën. E mban mend si thoshte gjyshi? Kush ka pulën, ha edhe vezën.

Po Pashoja e kishte marazin në zemër. Ai pshe-rëtinte thellë sikur të donte ta shkulte zemrën nga kraharori dhe fliste me zë të mekur:

— Ti, moj, ti! Ti ma ke fajin. Ah, i mjeri Pa-sho, për një djalë!..

KUR I VAREN, UJKUT, MËLÇITË NË QAFË

Kur në kryesinë e kooperativës do të diskutohet problemi i caktimit të rojeve nëpër sektorët, dikush u ngrit e propozoi:

— Selimi mund t'i ruajë mirë arat e vreshtat tona. Atij nuk ia ha dot qeni shkopin.

U ngrit edhe dikush tjetër për të «argumentuar» se me të vërtetë Selimi ishte i kujdesshëm dhe i papërtuar.

Apo s'i «dhimset» pasuria e përbashkët? Është i prerë për këtë punë.

— Kur thuhet aq fjalë të mira për të, pse mos ta provojmë njëherë? Fjalët nuk thuhet kot. Ato kanë një bazë, pa dalin — tha dikush.

— E provojmë, — e mbështeti një tjetër — roje po e vëndosim fundja, nuk po e zgjedhim kryetar. Po s'e bëri mirë, këtu jemi.

— Tamam.

Kryesia e miratoi propozimin dhe Selimi u gjend i caktuar si roje sektori. Kur i kishin komunikuar detyrën e re, ai që ngritur në këmbë dhe që betuar: «Mos më thëncin Selim Grerëza në lejofsha të më shkojë miu në mustaqe».

Dhe që të nesërmen filloi nga detyra tërë entuziazëm.

Ditët kalonin njëra pas tjetrës dhe Selim Gre-
rëza kontrollonte arat e misrit. Sektori sikur kish-
te rënë në qetësi. Në kryesi nuk vinin më sinjali-
zime për vjedhje e shpërdorime.

— Le të vërë dorë njeri, në ia mban — thosh-
te Selimi me këdo që takohej. — Le të vërë dorë,
le të vërë.

Në kryesi ishin shumë të kënaqur nga roja.

— Po na zbardh faqen qerratai — thoshin sa
herë që binte fjala për të. — Djalli vetë qenka!

Një ditë dikush solli një lajm, që plasi si ndonjë
bombë e fuqishme :

— Selimi u rrah me një vjedhës. E zuri duke
vjedhur misër në arë. E bëri palë e petë. E bëri për
ujë të nxehtë. Le të vjedhë më po ia mbajti. Njoftoi
dhe kryesinë. . .

Fjala u hap si fara e hithrës: «Roje kemi vetëm
ne. Selimit i thonë roje e jo shaka. Po të mbërtheu,
të preu.»

Dhe Selimi bridhte poshtë e lart duke bërë sehir.
Ruante gjithë ditën dhe mjerë ai që vinte dorë mbi
pasurinë e popullit, se e përpinte e zezë. Kur binte
nata dhe hëna ngrinte një vetull majë lisave, ai shtri-
hej në mes të lëmit të misrit dhe kërcëlliste dhëmbët.

— Hë! Vini dorë, në jua mban! — thoshte. —
Jam unë zot, në këtë mall.

Nami shtonte namin dhe ai tani mbahej si roj-
tari më i dalluar dhe si «zot malli».

— Atje ku është Selimi, — thoshin në kryesi —
atje e kemi të sigurt se nuk vë dorë njeri. Sa të jetë
ai gjallë, bir nëne s'ka të afrohet dhe të largohet
pa lënë lëkurën.

Selimi kishte filluar kështu ta ndjente veten të

gjithëfuqishëm dhe, si i tillë, një mbrëmje i thotë kushëririt të tij, një ish-kulaku:

— Dëgjo këtu, or Xhaferr. Eja mbrëma dhe merr ca misër në lëmë. Shko e shite në pazar dhe lekët i ndajmë bashkë.

Tjetri çakëriti sytë si mi mulliri.

— E në na zënçin, — pyeti — ku të futemi pastaj?

Selimi qeshi dhe i rrahu shpatullat miqësisht.

— Të na zënë? E kush do na zërë? Unë do të zë vetëveten? Hajde, i mençur, hajde! Jam unë rojtar këtu, ore, unë, Selimi. Mua më është besuar kjo pasuri. Hajde, hajde merr misër sa të duash dhe mos ki frikë. Sa të jem në këtë detyrë unë, eja e shi në këtë lëmë.

Natën, pas perëndimit të hënës, Xhaferrri me thes në krah, si i ra fshatit anës e anës dhe kapërceu shtegun e Murrizit, u duk te lëmi ku e priste vetë Selimi.

— Merri, — i tha ai — mbushe thesin më nge si në mallin tënd, se s'të nget njeri. Këtu, unë jam vetë zot e vetë shkop.

Xhaferrri e mbushi thesin gjer në grykë, e shtrëngoi fort gjalmin, e hodhi në krah dhe të nesërmen u duk në pazar. Po atë mbrëmje, në një cep ugari, ai ndante lekët me Selimin.

— Nga aqë na bie — i tha, por Selimi nuk e la të fliste më tej.

— Hë, se nuk thyem shatin, jo — foli dhe shtoi: — Eja prapë sonte.

Kështu fillimi çeli rrugën dhe rruga nisi të zgjatej e të zgjatej... Në terrin e natës Xhaferrri dilte arave të misrit si ndonjë hije dhe që andej

ngarkuar me një thes misër, që e çonte pastaj në pazar dhe e shiste. Rruga që çelur dhe ai ecte tani krah për krah Selimit.

— Të paça, o Selim Grerëza! — i thoshte sa herë që ndanin lekët aty buzë mezhdës së kanalit. — I madh qenke. Për sytë e ballit i madh shumë

qenke. Po si të shkoi ndër mend, more i bekuar?

Selimi përdridhte mustaqet dhe ia kthente rëndë-rëndë së bashku me kutinë e duhanit.

— Ohu, sa ka zanati!

Po zanati i Selimit na qenkësh i tillë që nuk shkon shumë. Një natë, tek kapërcente këtej shtegun e Murrizit, Xhaferrit i dolën përpara dy burra.

— Pazar i mbarë, o Xhaferr! — i tha njëri.

— Sa lekë misri? — pyeti i dyti, ndërsa po e ndihmonin ta ulte thesin përdhe.

Xhaferrit i ra pika. Goja iu pre dhe po dridhej i tëri.

— Po si kështu, o Xhaferr? — e pyeti përsëri ai i pari. — Ku e bleve gjithë këtë misër, në lëmë të Selimit?

Kështu Selim «trimi» ra në qyp dhe të nesërmen këtë histori e mësoi i gjithë fshati.

— Ama roje që paskemi pasur! — thoshin. — I paskeshim varur ujkut mëlçitë në qafë!

... ob mifod oti o **MIU I MAGAZINËS**

... -

Mbrëmjeve, kur të gjithë ktheheshin nga puna dhe pleqtë uleshin sofateve, ndiznin çibuket dhe shtroinin gunët e fjalëve, e pak më tej plakati rrinin shtëllungat e leshit e flishin me zë të ulët, gjuhë po të dhëmballa e krimbur shkonte.

— E? U mor vesh gjë? Ç'thonë për minjtë?

— Asgjë. Në magazinë kanë ngritur çarqe, po punë boshe. S'ka rënë gjë brenda.

Të rinjtë shkonin edhe më tej.

— Zoologjia përshkruan lloje të ndryshme minjsh, — thoshin — po mi si këta as që janë parë e dëgjuar. Ka për shembull minj arash, që tërë jetën e tyre e shkojnë arë më arë duke dëmtuar prodhimet e duke rrëmuar vrima, që u ngjajnë llagemeve të nëndheshme. Ka gjithashtu edhe minj shtëpie, që futen nëpër dollapë e nuk lënë ushqim pa ngrënë e vend pa pëgërë. Ka pastaj edhe minj magazinash, që mos t'u bëfshin rrisht në derë, se ecë e gjej derman prej tyre. Bëjnë kërdinë si u do qejfi dhe ty nuk të mbetet gjë tjetër veçse të ngrësh një komision për të çmuar dëmin e shkaktuar.

Sidoqoftë, minjve me katër këmbë në fund të fundit edhe u bëhet dermani. Në mos i ngordhsh.

me helm, u lëshon një maçok, ose u ngre çarkun dhe ata, në mos një ditë, tjetrën do të bien brenda patjetër. Fundja, miu mi është dhe nuk ia pret kungulli nëse aty është vendosur një çark për të apo nëse ai gjeti hazimenë duke rënë mbi një kothere bukë të lyer me mjaltë. Keq është me «minjtë» me dy këmbë së këta o me çark, o me helm do t'i zhdukim.

Kjo u jepte udhë diskutimeve të zjarra, pa pasur asnjë rrezik për mullarët e kashtës që ndodheshin aty afër.

— Te ne as ka edhe as mund të ketë «mi» me dy këmbë. Jemi të qëruar ne — tha njëri.

— Të qëruar, të qëruar, po edhe në grurin më të mirë mund të gjesh pak egjër — përgjegjeshin të tjerët.

— Dhe, po e hëngre egjrin, të zuri gjumi e, po të zuri gjumi, miu të ha jo vetëm atë që të hëngri, po edhe kërcën e veshit.

— Posi!

Filluan njerëzit të flisnin për sylleshët që flinin ditë e natë, të flisnin edhe për vigjencë, po «miu» as që donte t'ia dinte nga të gjitha ato fjalë. Ai vazhonte të rrëmonte e të hante ç'të gjente herë në një vend e herë në një tjetër dhe këtë e bënte pikërisht atëherë kur të gjithë kujtonin se ata që s'po binin në çark kushedi nga do të ishin degdisur.

— Kaq e patën edhe minjtë — thoshin.

— Ç'u këllët flamën të flamosurve! Na ndynë magazinat duke na lënë zullumin pas.

— Të shkuara, të harruara!

Po «miu» nuk harronte dhe fjalët merrnin seriozishtëgun për të shpërthyer në udhë të madhe.

— E morët vësh? Përsëri ishin dukur të paudhët.

— Cilët?

— «Minjtë», kush tjetër? Mbrëmë kishin dëmtuar prapë në magazinë. Thonë se kanë dëmtuar mjaft misër, fasule, miell gruri e plot të tjera.

— Dreq, dreq! — pëshpëritnin ata që dëgjonin. — Kjo as është parë dhe as është dëgjuar. «Minj» kaq grykës vetëm në përralla përshekruhen, në përrallat që fluturojnë edhe kali nga stalla dhe pata e pjekur nga furra.

Njerëzit e vrisnin mendjen dhe pyesnin:

— Po kjo kështu?

Fjala i kapërceu kufitë e fshatit. Cilido që e dëgjonte, habitaj në këta «minj» misteriozë që në çark s'binin dhe macoku as nuk i zinte e as i trembte dot. Kështu mori shkak thurja e legjendave.

Po të gjitha këto «miut» as që i bënin përshtypje. Ai vazhdonte të brente e të brente kudo që fuste turinjtë dhe njerëzit tani u mësuan të pyesnin sa herë që dëgjonin për ndonjë «dëm» në magazinë.

— Minjtë?

— Ta merr mendja. Kush tjetër? — përgjegjej magazinier Tajari.

More, more! Si s'ra asnjë në çark xhanëm? «Miu» i dëgjonte të gjitha këto. I dëgjonte dhe pëshpëriste duke lëpirë mustaqet:

Derëzestë! Vrasin mendjen kot. E përse e vrasin mendjen? Se mos më la mendja në udhë që të bie atje ku duan të më këllasin, ata? Posi!

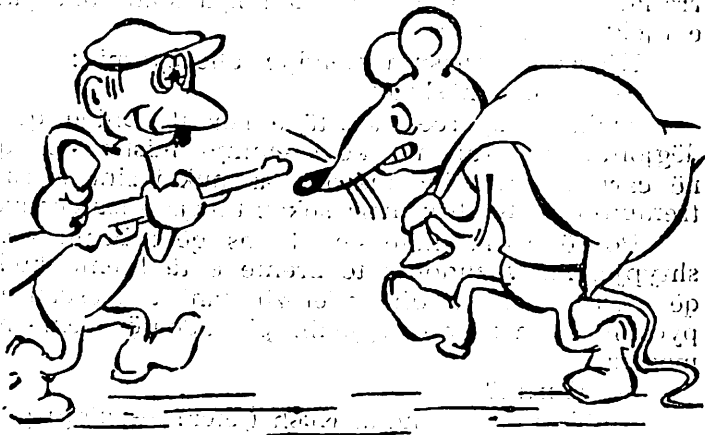
Dhe «miu» vazhdonte të rrëmonte, të çelte llagëme, të brente, të brente e ashtu ai ndjente

kënaqësinë e tij më të madhe. Ai dehej me fitoret e tij dhe një ditë, i dehur ashtu siç ishte, filloi të ecte pa ditur ku po shkelte...

U dëgjua një zhurmë e mbytur.

— Dikush ra — i tha roja shokut të tij. — Dëgjova zhurmë.

— Edhe unë — u përgjegj tjetri. — Eja shpejt nga kjo anë.

Rojet shpejtuan. I dolën magazinës përbri dhe aty mbetën në vend si të ngurosur. Tajari, magazinieri, dilte që andej me një thes në krah.

Njëri prej rojëve, ai më i moshuari, megjithëse errësirë, fërkoj sytë si për të parë më mirë.

— More, — pyeti dhe u afrua — po ky? Ç'është ky, more, mi apo ari është?!

Tajari qëndronte në prak të derës pa mundur

të hidhte asnjë çap përpara. Kishte filluar të dridhej.

Roja thirri:

— «Miu», «miu» ra në çark — dhe e lëvizi llozin e pushkës. — Më sill ca ujë të valë — i foli shokut të vet — që ta përvëloj qerratanë, ta përvëloj, se na ka fëllicur magazinat e kooperativës.

Dhe u afrua me pushkë në dorë.

Tajari dridhej e përpëlitej si miu në çark.

NJË Mbledhje e jashtëzakonshme

Qetë, lopët, buallicat, dhentë e gjer te pulat e bletët, ishin mbledhur në një shesh të madh rreth kodrave mbushur gjithë ullinj, që i qëndronin fshatit si një kurorë mbi krye. Merrte pjesë në këtë mbledhje edhe përgjegjësi i blegtorisë, shoku Mihal, që ishte ftuar për të sqaruar çështjet që do të parashtroheshin. Nuk kishte pranuar të merrte pjesë në këtë mbledhje Lara. Ajo tërë salltanet qëndronte pak më tej dhe kulloste e rrethuar nga pesë barinj, që u binin fyejve në kor, sepse, sipas porosisë së përgjegjësit të blegtorisë, tingujt e fyejllit e shtokan shumë qumështin e lopës.

Mbledhja filloi. I pari e mori fjalën një ka plak, që i numëroheshin brinjët nga larg. Baloja foli për kujdesin e pamjaftueshëm që tregonte kryesia e kooperativës për blegtorinë. Duke u kthyer nga ai që mbante përgjegjësi, kau përfundoi: «Ne jemi të zemëruar sidomos për Larën. Përse ky privilegj për të? Përgjegju!»

Lara i ktheu vithet kaut plak. Barinjtë u mëshuan më fort fyejve, ndërsa përgjegjësi i blegtorisë, shoku Mihal, u grrit dhe, duke dashur ta për-

mbante zemëratën e gjësë së gjallë, foli me zë të lartë.

— Daleni, daleni. Mos e merrni me të përjekur. Mos harroni se Lara është Lara, që i ka shoqet të rralla jo vetëm te ne, po edhe në kooperative përreth. Ajo jep gjashtëmbëdhjetë kilogram qumësht në ditë, e kuptuat? Ndërsa çdo njëra prej jush nuk jep as çerekun e saj. Ne edhe mund t'ju kritikojmë për qëndrimin tuaj të pandërgjegjshëm që mbani ndaj prodhimit, por na vjen keq, sepse, siç e dini edhe vetë, ne jemi zemërgjerë. Pastaj përse e bëni qimen tra? Çfarë po ha Lara e mjerë? E quani shumë ju njëzet kilogram hasëll, tre kilogram tagji, katër kilogram jonxhë dhe katër kilogram silazh në ditë?

Kafshët ia plasën gazit. Kjo ishte një e qeshur nga halli e jo nga malli. Murra tërë duf ndaj përgjegjësit shpërtheu pa u përmbajtur:

— Pse, pak të duken, shoku përgjegjës? — pyeti dhe zëri i dridhej nga zemërimi, që i shkakton fjalët e përgjegjësit, i cili kërkonte t'ua varte atyre në qafë gjithë përgjegjësinë për mosrealizimin e planit të qumështit. Dhe Murra shtoi: — Pa na ushqeni edhe ne ashtu dhe keni për të parë...

— Posi, posi — fliste Mihali me mospërfillje. — Ju kemi parë, ju kemi parë.

Diskutimi u gjallërua. E mori fjalën përsëri kau plak, që nuk i trembej vështrimit të egër të përgjegjësit, i cili deshifrohej kështu: «Po i hape nofullat, të çova drejt e në grumbullim. More vesh?!»

— A nuk na thua, — pyeti me ton të vendosur ai — mos vallë nuk ju pëlqen lëkura jonë?

— Ngadalë folë, — i tërhoqi vërejtjen përgje-

gjësi, duke u përpjekur ta mbante veten — ngadalë e me rregull, se nuk jemi në han këtu. Jemi në mbledhje, e merr vesh?

— Rregull të kërkonti nga barinjte tuaj — ia pritni aty për aty kau plak. — Ata na lënë me orë të tëra pa ngrënë e pa ujë.

— Po ne që shpeshherë na harrojnë mbyllur në stallë? — folën ca derra, që po rrëmonin tokën me feçkat e tyre. — Po sikur t'ju kishte mbyllur ndokush ju një ditë e një natë të tërë pa ngrënë e pa pirë, ç'do të bënit vallë?

— Përse më ankoheni mua për këtë? Ia thoni kryebariut. Ai i di këto punë. Unë nuk merrem me derrat.

— Bzzzz! — gumëzhitën disa bletë. — Po ne na harruat? Kryesia kishte planifikuar për ne njëzet koshere moderne, kurse ne s'kemi arritur veç pesëmbëdhjetë. Edhe kullotë nuk kemi. Si i thoni ju kësaj?

Ti ke hak, moj bletë xhane — u hodh e tha një lopë. — Dëgjove për planin e qumështit? Gjysmën e planit nuk kemi dhënë. Hë, pse nuk i nxjerr në selamet, Lara? Këta akoma nuk e kuptojnë se me një lule nuk vjen behari.

Përgjegjësi u mat të ikte, kur fët u ngrit një pulë, që e kapi atë me sqep nga cepi i xhaketes dhe e pyeti:

— Sipas planit që ka kryesia nga dyqind pesëdhjetë krerë që jemi sot do të na çojnë në një mijë e pesëqind krerë. Kur do të fillojë puna për realizimin e këtij plani, apo mjafton që është hedhur në letër?

— Po sa të na japë zogjtë inkubatori — u përgjegj aty për aty Mihali, pa ditur si të shpë-

tonte nga kjo bela që e gjeti. — Për të tjerat ecni e pyesni kryesisë, po deshët.

Pulat kakarisën. Gjelat rrahën krahët. Biseda mori tjetër udhë.

— Ashtu?

— Po, po. Ajo përgjegjet për kooperativën dhe jo unë — tha përgjegjësi për t'u justifikuar.

— Kryesia ju ka vënë ju përgjegjës, shoku Mihal, prandaj do të përgjegjeni para nesh e para kryesisë — i thanë kafshët njëzëri dhe kuvendi i tyre e gjeti të udhës t'i dërgonte kryesisë së kooperativës këtë relacion:

«Në, qetë, lopët, buallicat, dhentë, pulat dhe bletët, të mbledhura sot në një mbledhje të jashtëzakonshme, ju parashtrijmë sa vijon:

Protestojmë energjikisht për trajtimin e keq që na bëhet të gjithëve, përveç shoqes sonë, Larës. Prandaj, duke ditur se me një lule nuk vjen behari, kërkojmë që të urdhërohen përgjegjësi i blegtorisë, kryebarinjtë dhe barinjtë që të përkuqdesen dhe të na ushqejnë edhe ne si Larën dhe pastaj të na kërkojnë edhe planin e prodhimit sipas parashikimit të planifikuar. Të mos ia hedhin fajin e vet kryesisë, siç bën shoku Mihal.

Bëjuni derman derrave, se dërmën keni për të gjetur prej tyre.

Ditët, javët e muajt po ecin, por numri i pulave dhe i bletëve nuk po ecën sipas planifikimit...»

Përgjegjës Mihali dhe kryebarinjtë, të mbytur në djersë nga sikleti, i thanë njëri-tjetrit: «Mirë, këtu bëmë si bëmë, por kryesia dhe asambleja do të na bëjnë për ujë të ftohtë...»

KUJDES, SE TË SHEH ROJA!

Këshilli popullor dhe Kryesisë së kooperativës bujqësore u vinin lajme me shpejtësinë e SOS-it:

— Sif Josifi me gomarin e tij po dëmton grunajat...

— Lopën e Nasit të Najes e zunë në hasëll...

— Na batërdisën patat. Ato hanë më shumë se derrat.

— More, derrave u kemi dhënë dërmën, po hali i pulave të detit, na shuan ullinjtë.

Këshilli popullor dhe kryesia e kooperativës kishin lëshuar urdhëra të prera:

— Të gjobitet Sif Josifi që t'i bëjë dërmën gomarit.

— Vëriani kësulën sipas kokës Nasit të Najes dhe keni për të parë po nuk u lidh pas lopës si ferra pas gardhit.

— Patat të vriten. Dhe, si të vriten, të ripen, të shiten në dyqan dhe të zotërve t'u jepen lekët. Le të zgjedhin kë të duan, o lekët, o shpendët.

— Gjelave të detit u thyeni kërcinjtë, se e kanë edhe vaktin tani. Apo nuk hahen edhe me përshesh, të uruarit!..

Urdhërat morën dhenë, por edhe lajmet nuk rreshtnin.

Dikush ka zënë lopën prej kapistalli dhe e ka lëshuar në hasëll. Lopa ha me shije të madhe e ai vetë shullëhet në diell e mendon: «Sa mirë është kështu! Ushqim për lopën s'ke dhe ushqim me bollëk ke. Pse, mbarohet hasëlli i kooperativës? Ka këtu të hajë lopa ime, lopët e fshatit dhe prapë të mbetet për tufa të tëra. I thonë kooperativë kësaj, babam! Këtu nuk mbarohet kurrë. Me sa dëgjon bualli nga mushkonjat, aq dëgjon dhe kooperativa se po ha lopa ime një bark hasëll. Pastaj vërtet lopa është imja. Po unë i kujt jam? I kooperativës. Po atëhere?...» Papandehur, një që po kalonte përtej ledhit i dha një fërshëllimë dhe e ndërpreu monologun e brendshëm.

— Ej ti, që ke zgjatur lopën në hasëll!

Ai u hodh përpjetë sikur ta kishte thumbuar gërthaci.

— Hë!

— Hiqe lopën shpejt, se mos të sheh roja. Për këtë e ka marrë yryshin.

Tjetri e tërhoqi kapistrën. Lopa mori anën e mezhdës dhe ai mori pas bishtit të lopës. «Sinjalizuesi» iu afrua e të dy u ulën mbi mezhdë e filluan të dridhnin nga një duhan. Pas pak roja u afrua.

— Po ti, more, — u çor dhe takia i ra mbi ballë nga tërsëllëma — përse e ke futur lopën në hasëll?

— Unë?

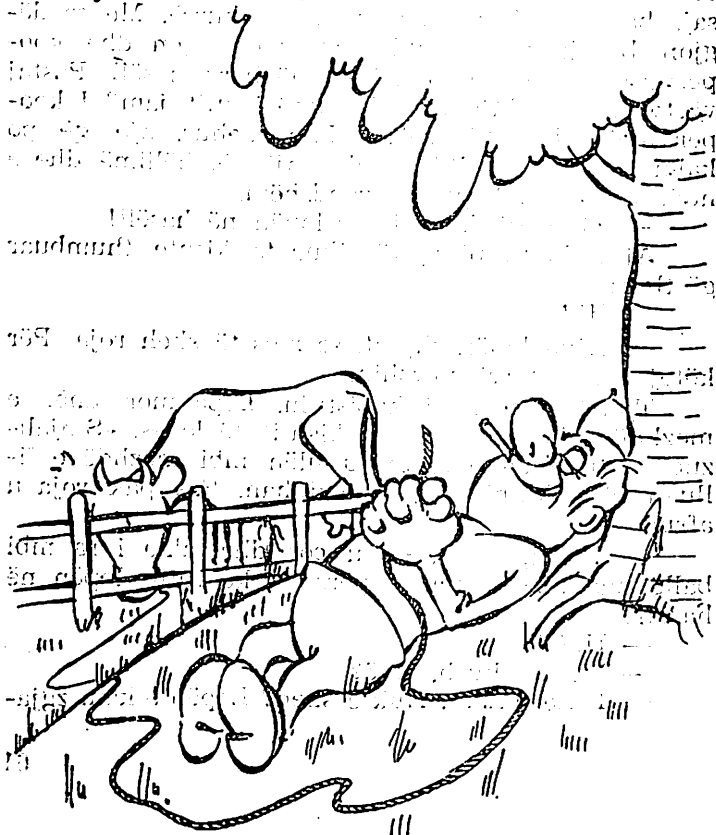
— Ti, po kush, unë?

— E ke gabim. Nuk e sheh? Lopën e kam zgja-

tur ovratit dhe, për të mos bërë më tej, e kam li-
dhur kapistrën pas gishtit të këmbës.

Roja rrotulloi sytë. «Sinjalizuesi» gjeti rastin
të lëshonte një raketë me shpejtësi kozmike.
— Hë, se nuk u bë qameti, o Rako. Kooperati-
viva është bark, hambar e zemërqilar. Më sa dëgjon
ariu kur i shkulet një qime, aq dëgjon edhe koope-
rativa për një dorë haje.

Roja iu hakërrua:

— Kush të paska mësuar kështu, ë? Mall pa zot është ky? I thua vetes dhe kooperativist. Të tillë janë kooperativistët, si ti, që mbyllin sy e veshë kur shohin që dëmtohet prona e përbashkët?

«Sinjalizuesi» mblodhi supet, u ngrit, u shkund njëherë, siç shkunden pulat në hi dhe bëri poshtë mezhdës duke folur urtë e butë.

— Pse bërtet, o Rako? Fundja ç'më duhet mua? Ti je roje. Ty ta kanë varur këtë këmborë në qafë, ti tunde. Se mos është detyra ime që të prishem me të tjerët.

I zoti i lopës përfitoi nga rasti dhe bëri përpjetë mezhdës me lopën për dore.

— Ama edhe ti, Rako, — i tha rojes sikur të mos kishte ndodhur asgjë — mizën buall e bën. Huq të keq e ke këtë. Ngre botën në këmbë, e për çfarë? Për mustaqet e Çelös! Sikur do të fikej kooperativa po të hante lopa ime një bank bar...

Roja qëndron aty buzë mezhdës, duke vështruar loparin që bën përpjetë dhe tjetrin që ka marrë tatëpjetën dhe vendosi t'ua thoshte copë para kryesisë dhe asamblesë atyre që tjetër ndërgjegje kanë me fjalë e tjetër në arë dhe i japin shkak Rakos t'u thotë: «Vëlla! Prona e përbashkët duhet mbrojtur nga të gjithë e jo nga kryesia e kooperativës apo nga vetë Rakoja. Ndërgjegjia nuk matet në kandar, por këtu, në ugar»

KUR KËNAQESH ME NJË AUTOKRITIKË

Drejtori i NTSH-së kishte rënë në mendime të thella, më të thella se gropat nëpër rrugët e lagjeve që komunalja e qytetit tonë i lë pa mbushur.

Halli ishte me të vërtetë i madh. E thërrisnin në komitetin ekzekutiv të rrethit, ku do të shqyrtohej plotësimi i planit dhe këtu qëndronte gjithë e keqja. Sikur të qe fjala për gjashtëmujorin e dytë, do ta kishte hedhur takijen mbi sy, se dinte ai si e dridhte petën e byrekut. Hapte aty para komitetit një deng me plane masash, i këpuste edhe një zotim optimist, saqë mund t'i thoshin: «Të lumtë, të lumtë!» Dhe me kaq gjithshka shkante si në vaj. Pastaj deri në fund të dhjetorit do të shihte e do të bënte. Po ta shihte ngushtë, hiqte nga maja e gjuhës zotimin dhe vendoste justifikimin dhe rrokullisej edhe një vit, se fundja nuk është ai as i pari dhe as i pasmi, që çdo mëngjez zotohet e çdo mbrëmje justifikohet... Fjala ishte për gjashtëmujorin e parë dhe këtu kishte ngecur sharra në gozhdë.

I hodhi një sy raportit që kishte paraqitur komiteti, ku e kishin kritikuar ashpër edhe atë, dhe pse? Për ato të shkreta perime, që mos u hën-

gërshin! E kritikonin se nuk kishte furnizuar popullatën me sasinë e nevojshme të perimeve, të ndara këto sipas asortimenteve.

Mbështeti fytyrën në pëllëmbët e duarve. Mendja i vinte vërdallë si vorbullë. I dukej sikur i vinin palë-palë njerëz të profesioneve të ndryshme dhe i thoshin: «Shoku drejtor, nuk na ke furnizuar aq sa duhet me bizele, me bathë, me spinaq, me erëza, me patllixhana. Përse na keni dënuar kaq rreptë?» Na, pastaj edhe një tufë çiliminjsh që e hiqnin nga cepi i xhaketës dhe i luteshin: «Xhaxhi drejtor, xhaxhi drejtor! Po karrotat për ne, i harruat?»

U ngrit.

— Dreqi e mori edhe këtë punë! — thirri dhe atë çast u dha në derë njëri nga ndihmësit e tij më të afërt, që merrej me problemin e furnizimit.

— Cilin e mori dreqi? — pyeti. — O burra ta shpëtojmë!

Drejtori i hodhi një vështrim të shpejtë e pastaj tundi kryet në shenjë dëshpërimi.

— Nuk kemi ç'të shpëtojmë. Gjashtëmujori na la shëndënë dhe bashkë me të edhe perimet që nuk ia dhamë popullatës.

Dhe i shpjegoi ndihmësit të tij të parë se si qëndronte puna. Atëhere të dy, mbledhur kokë më kokë, zunë të mendoheshin për të gjetur «argumenta», se në mbledhje ato duhen. Pa to, e ke të humbur davanë.

Konkluzioni që arritën që i qartë: «Kjo puna e furnizimit të tregut me perime është sëmundje e vjetër. Populli ka të drejtë ta ngrejë zërin dhe ta çojë atë gjer në kupë të qiellit. Po tjetër është të ngresh zërin dhe tjetër është të hash perime. Për

këtë, komiteti ekzekutiv duhet të bindet se ne nuk e mbajmë të gjithë përgjegjësinë. Ajo duhet të rëndojë kryesisht mbi prodhuesit. Na dhanë ata, japim ne. S'na dhanë ata, s'japim ne. Kështu janë të lidhura këto punë. Ja, janë shkruar këtu, në kontratë.»

Dhë... me kontratë e diskutim në dorë, drejtori shkoi në mbledhjen e komitetit, u ngrit dhe mbajti një ligjëratë të zjarrtë, që nisi e bitisi kështu:

«Ne, shokë, e kuptojmë përgjegjësinë e rëndë që kemi. Për këtë jemi të ndërgjegjshëm se nuk i kemi dhënë popullit sasinë e zarzavateve, nuk i kemi dhënë sasinë e nevojshme të vitaminave. Këtu, shokë, nuk ka asnjë pengesë objektive. Po, po, kështu është. Të gjitha të këqijat kanë ardhur për shkaqe subjektive, kryesisht për mungesë organizimi. Po... ç'faj kemi ne kur furnizuesit tanë nuk e vunë dhe nuk duan ta vënë fare dorën në zemër? Qenkan zemërgurë, për besë, qenkan zemërgurë, po ju them, gurë stralli fare e në mos më keq.

Unë jua them sinqerisht, shokë. Sinqerisht, fare haptazi. Jemi keq. Nuk na vjen aspak mirë, po ç'të bëjmë? Ne kemi faj, po fajtorë më të mëdhenj janë ata të ndërmarjes bujqësore.

Na besoni, shokë. Na ranë shojet e opingave duke bredhur poshtë e lart, po gjendja nuk po ndryshon, se nuk pyesin për shojet tona. Epo, fundja, shoje të tjera nuk kemi ku të gjejmë, se këtë këmbë kemi. Mos do t'ua marrim hua këmbët lepujve, që të bredhim lart e poshtë gjithë ditën?»

Kaq tha dhe u ul duke fshirë djersët me shami.
«Shpëtova, tha me vete. E hodha edhe këtë

hendek, më duket. E hodha dhe ua hodha. Kështu e kanë këto punë,» dhe fërkoji lehtë duart. — «Po pikërisht atë çast iu duk sikur ra brenda në hendek, ngaqë pyetjet rrodhën njëra pas tjetres. — Përse jeni mbajtur vetëm me sektorin e ndërmarrjes bujqësore dhe nuk keni kontraktuar edhe me kooperativat bujqësore, që janë afër qytetit — pyeti njëri prej anëtarëve të komitetit. — Nuk e dini që kooperativave bujqësore po u shkojnë në dëm perimet, kurse qytetarët disa lloje perimesh herë-herë nuk i gjejnë në treg?

— Përse fshiheni sot pas kësaj kontrate dhe nuk keni luftuar për ta zbatuar atë gjatë gjithë tremujorit? — e ngau më tej pyetjen një tjetër, siç duket i deleguar nga qendra. — Si është e mundur — shtoi ai — që nga rrethi juaj furnizohen me perime edhe rrethet e tjera, ndërsa ju vetë nuk plotësoni kërkesat e konsumatorëve.

— Populli do perime e jo justifikime — tha kryetari.

Drejtori e pa veten hollë, më hollë se mani i zhveshur në palcë të dimrit. Ç'kishte e ku kishte, i shkundi në ligjëratën që mbajti sipas plankonspektit. «Argumenta» të tjerë rezervë nuk kishte mbajtur për t'i përdorur për çdo eventualitet. Edhe plankonspekt rezervë nuk kishte përpiluar, kështu që s'dinte nga t'ia mbante më parë.

Gjithë vështrimet ishin ngulur mbi të, po nuk e humbi toruan.

«Ka vetëm një rrugëdalje, mendoj ai. Po nuk të shkoi kungulli nën ujë, bëj autokritikë, sepse kështu, zhyt e mbyt, mund të dalësh pa u mbytur»... Dhe u ngrit e filloi të fliste pak si i turpëruar:

**Këni të drejtë, shokë. Këtë jua them me
 «keqardhjen të thellë». Ne jemi fajtorë, madje shu-
 niu fajtorë. Mbajmë përgjegjësi të rëndë përpara
 popullit. Na kritikoni, shokë. Edhe populli të na
 kritikojë pa mëshirë. Do të luftojmë me tërë forcat
 tonë kundër këtyre kritikave. **Populli
 do të ngre dot këtë barrë apo s'e ngre? Populli
 do të përime këto premtime e justifikime. Qartë?
 Kështu, mbledhni mendjen edhe ti, edhe vartësit
 nën themel të prefazi komiteti.****

... kontrast dhe ...
 ... gjatë ...
 ... — si ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...

«KA PLOT QEVERIA»

Qëndronin dhe soditnin pallatin e madh pesëkatësh, që po ngrihej madhështor në një nga rrugët kryesore të qytetit.

Ishin katër veta. Në krye qëndronte drejtori, Pas tij zëvendësi dhe përbri dy inxhinierët.

Njëri nga inxhinierët pyeti:

— Si do t'ia bëjmë me vitrinat?

Drejtori sikur u zgjua nga gjumi:

— Me vitrinat? Aha, vitrinat!

Dhe ra në mendime. Në mendime ranë edhe ndihmësit e tij. Si drejtues të ndërmarrjes së ndërtimit ata duhej të dinin se ç'duhej bërë me vitrinat. Kur u ndërtua pallati, kati i poshtëm u bë dyqanë dhe vetëkuptohet, çdo dyqan ka edhe vitrina. Dhe ata i ndërtuan ato, ashtu siç ishin parashikuar në projekt. Kaluan kështu ca muaj dhe ja, tani dikush u kishte sugjeruar:

— Madhështisë së këtij pallati këto vitrina nuk i shkojnë. A nuk do të që më mirë t'i ndërtonte rishtazi?

— Zëri i «masës» duhet dëgjuar — tha drejtori dhe aty për aty lëshoi urdhërin: — Te pri-shen vitrinat dhe në vend të tyre të ndërtohen të reja!

— Po shpenzimet si do t'i justifikojmë? — pyeti njëri nga ata të bezdisurit e llogarisë, po drejtori nuk e la të fliste gjatë.

— Hë, a derëzi, se do t'ia gjejmë anën. U gjend bisht për dhelperën dhe jo për shpenzime të tilla, se fundja, ne s'futim gjë në xhep.

Diskutimi u mbyll. Filluan punimet për ripërtëritjen e vitrinave. Drejtuesit soditnin zbatimin e urdhërit. Përbri tyre gjendej një godinë e pambarruar, ku punimet ishin ndërprerë.

— Ç'do të bëhet më të? — pyeti përsëri zëvendës drejtori.

— Nuk është në të njëjtin drejtim me pallatet e tjera, detyrohem i ta prishim — tha drejtori.

Kur arritën të godina madhështore e hotelit të ri, ata qëndruan. Përballë tyre punonin punëtorët, që po prishnin trotuarin dhe po çelnin një kanal. Punëtorët, të habitur për shkallmimin e trotuarit, e pyetën drejtorin, që posa u shkoi pranë:

— Shoku drejtor, punë më pa mend se kjo që na kanë urdhëruar të bëjmë sot, as që na ka zënë syri. S'ka një javë që u ndërtoa ky trotuar dhe ja tani tek i vihet kazma...

Drejtori ndali çapin.

— Inxhinier! Vërejtja e punëtorëve është me vend.

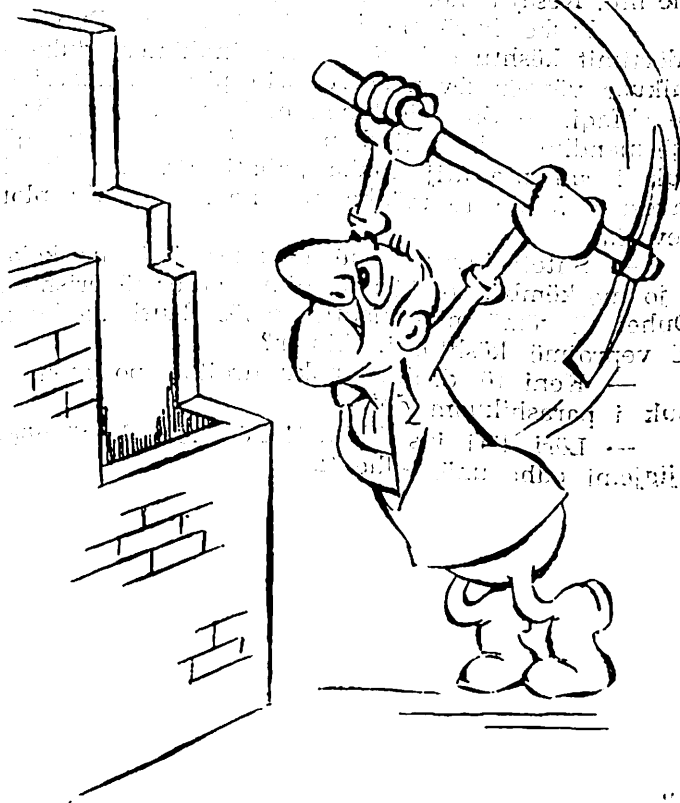
— Jo, shoku drejtor — tha inxhinieri. — Këtu duhet bërë kanalizimi.

— Po, po, inxhinier! Në disa raste punojmë me këmbë e jo me kokë. Punëtorët e kanë shumë drejt. Kanalizimi mund të bëhet më parë, pastaj trotuari. E jo, sot ndërto, nesër prish. Janë shpenzime këto.

Inxhinieri u përgjegj qetë-qetë.

— Fundja, ç'peshë zënë shpenzime të tilla në tërë buxhetin?

— Mendime të tilla janë të huaja. Ne duhet të kursejmë çdo lek të mundshëm — nënvizoi zëvendës drejtori. Pastaj qëndroi për t'i hedhur një

vështrim sheshit të madh që shtrohej me pllaka të reja.

— Ama, — tha zëvendësi — edhe këtu, në këtë shesh, thela sa një pelë na kushtoi. Kursyem njëqindmijë lekë për të mos e ngritur pallatin barazi me lartësinë e rrugës dhe po shpenzojmë pesëqindmijë lekë për të gërmuar e për të shtruar sheshin. Kësaj i thonë: «Prish bucelë e bëj kënaçe».

— Paske hyrë në llogari të thella. Punët e ndërtimit kështu e kanë — tha inxhinieri duke e shikuar vëngër zëvendësdrejtorin për pakënaqësinë që shfaqti. — Sot ndërtohet, nesër priset, se lind një mendim i ri, siç lindi për punën e vitrinave që nuk i shkonin atij goxha pallati. Prandaj shteti investon fonde të mëdha për ndërtimet. Ka plot qeveria.

— Shteti investon që të ndërtojmë me kokë e jo me këmbë, sot të ndërtojmë, nesër të prishim. Duhet t'i vëmë mirë gishtin kokës. Kush na lejon të veprojmë kështu, inxhinier?

— Keni të drejtë, shoku drejtor, po atëhere nuk i parashikuam dot.

— Lëri, lëri justifikimet! Për këto do të përgjigjemi edhe unë, edhe ti...

«TË MJERËT QITËSA Ç'I GJETI,
VARUR DYFEKU U MBETI.»

Kjo bejte këndohet në qytetin tonë. Ne na e tregoi vetë një amator i qitjes dhe ne qeshim me bejten, e cila nis kështu:

«Të mjerët qitësa ç'i gjeti,
varur dyfeku u mbeti.»

Qitësi amator, pasi recitoi vargjet, filloi të na tregonte:

— Jemi kështu si na kanë lënë. Kemi katan-disur si kaposhi një thelë. More, një thelë fundja s'është keq, se duket nishani i kaposhit, po në kemi rënë edhe më poshtë se thela. (Ta bëra krahasimin me thelën e kaposhit, se ata që duhet të merren me këto punët e sportit këtu në bazë, rrinë gjithë ditën ngrehur si kaponj duke u mburrur me ato sportet e tjera dhe kujtojnë se, duke u dëgjuar vetëm zëri i futbollit, apo edhe i ndonjë sporti tjetër, dëgjohe zëri i të gjitha sporteve të tjera. Nejtëse. Unë e kam hallin të qitja, se na ka mbetur gishti në këmbëz e nuk e shkrehim dot. U dashkan një pendë buaj që të lëvizin nga vendi drej-

tuesit e fizkulturës e të kërkojnë të na vihet në dispozicion poligoni i qitjes, i cili qëndron i mbyllur.

Ne, që thua ti, të thajmë. Shpesh, në kampionatet kombëtare kemi zënë vende nderi, po kush pyet se? Inspektorit të fizkulturës të rrethit tonë aty e ca kohë më parë iu lutëm: «Amani, ore burrë, mbetëm pa u stërvitur! Do të vijë dita e kampionatit dhe do të turpërohemi». Po ai na tha:

— Hëni ju, hëni, se do të rregullohen të gjitha. Mos e zgjatni tërkuzë, se nuk do të lidhni dengje. Edhe gratë që ngarkoheshin me barrë në shpinë nuk ngarkohen më, kështu që tërkuza juaj s'ka përse na duhet. Kështu e kanë këto punë. Të mirat bëhen avash-avash. Ja, sa të mbarojë kampionati kombëtar i notit dhe me punën e dyfeqeve do të merremi.

Ne prisnim. Kampionati kombëtar i notit filloi dhe mbaroi. Ne përsëri kërkuam:

— Hë, do të fillojmë?

Ai kësaj radhe na buzëqeshi.

— Do të fillojmë, ore, si nuk do të fillojmë. Do të tundet qyteti nga dyfeqet, po dale edhe ca, të përfundojmë takimin ndërkombëtar të notit.

Pastaj, ama, për qitje? Po ne, shqiptarët, gjysh katragjyshi dyfeqet me gjalmë i kemi mbajtur dhe kemi shpuar gjysmën e lekut nga një vreten larg. Prisi, prisi, se i duruari, i fituar del.

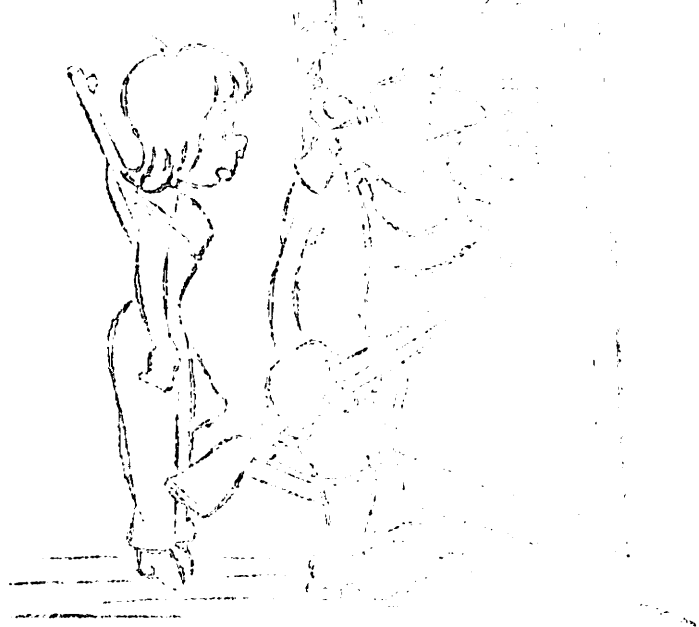
Dhe ne filluam të prisnim me durim, po gjer tani nuk po shohim asgjë veç fjalëve të mira. Kur kërkojmë të stërvitemi, ai na mban nga një ligjëratë: «Shqiptari kurrë nuk e ka hequr gishtin nga këmbëza. Këtë e thotë historia dhe ju nuk duhet të dilni kundër historisë, prandaj, o burra, armët në krah dhe marsh!»

Kështu, ne marrim yryshin për në kampionat pa bërë asnjë ditë praktikë, se jemi trashëgimtarë të paraardhësve tanë ilirë, që kanë ngrënë edhe hekurin me dhëmbë. Ne shkojmë në kampionat me shpresë se, kur të kthehemi që andej, nuk do të na harrojë më.

Shpresat tona shkuan kot. Ne na harroi përsëri. Siç duket ai përsëri pret që të vijë dita e kampionatit kombëtar dhe të na mbledhë sërishmi kokë më kokë e të na thotë: «Ku jeni, o qitësa të shkëlqyer, që këputni edhe lekun me një të shtënë? O burra, drejt e në kampionat! Shtimi! Bëjeni poligonin tym e flakë dhe le ta marrin vesh të gjithë se çfarë qitësash stërviten në rrethin tonë. Pastaj, se mos do të fitojnë të gjithë ata që do të marrin pjesë në kampionat?! E rëndësishme është që të marrësh pjesë...»

— Në kampionat shkohet për të qitur e jo për t'u stërvitur, o lum inspektori — i thamë ne.

MOS NA TRAZONI ÇANAKUN!

Bisedën e kishim shtruar si çobani gunën dhe fjalët i rrëmonim siç rrëmojnë plakët zjarrin për t'i dhënë flakës një përcik gjuhë e për ta mbushur vatrën gjithë shpuzë.

Haxhiu ishte ulur në qoshen e majtë, ku kishte shtruar një lëkurë dashi, që në kohë të tij do të ketë pasur mish të majmë e do ta ketë bërë janinë me lyrë gjer në grykë të poçes. Herë pas here, ai, duke kapsallitur sytë, hidhte vështrimin, sa nga mjeku, që kishte zënë vend në qoshen e djathtë, si mik i parë që ishte dhe herë këtej nga unë, që, si i fshatit, rrija shkujdesur pas tij, mbështetur në ca jastëqe mbushur me lecka. Me cepin e buzës, ai kishte kapur nja dy-tri fije mustaqe të zverdhura si qelibari dhe i ndukte ngadalë duke blujtur dicka në mendje.

— Na janë rritur të ardhurat, — thoshte Haxhiu — na janë rritur mirë. Kemi ndryshuar shumë e nuk po e njohim veten.

— Veç shkuleni me zor nga disa zakone të vjetra — u hodh mjeku.

Haxhiu i nguli vështrimin sikur të donte ta

pyeste: «Nuk po të kuptoj, or mik, se ku kërkon të dalësh».

Mjeku e kuptoi dhe e ngau më tej mendimin:

— Ke nga të gjitha. Shtëpi të re, orendi të reja, mobilje të reja, po pse vazhdoni të hani në një çanak?

Unë që nuk rrija dot pa i trazuar mendimet, hodha një grep për të ngecur ku të ngecte.

— Vërtet, o Haxhi. Pjata keni me bollëk. Përse nuk i përdorni?

Haxhiu ma priti flakë për flakë si gjähtari lepurit që i del në udhë.

— Pjatat i kemi për miqtë.

Dhe, si i hodhi zjarrit një krah dru, që sapo i pruri një nga çunat, i bëri udhë mendimit.

— Urdhëroni! Erdhët ju sonte? Duheni pritur si ma do nderi. Ndryshe ju do të ikni e do të thoni. «Ama edhe ai Haxhi Mestani! I rroftë pasja! Të ardhura nga kooperativa ka me bollëk, po pesë pjata nuk i kishte blerë».

— Dhe pastaj? — e shtyva bisedën unë.

— Pastaj mua do më mbajë në gojë i gjithë fshati e konaku im nuk është turpëruar për gjëra më të mëdha e jo për pesë copë pjata, fjala vjen.

— Këtu ta kam edhe unë — hyri në bisedë mjeku. — Ti bën mirë që miqve u nxjerr të hanë në pjata veç e veç, por ato nuk duhet të mbeten vetëm stoli për miqtë, por duhet të përdoren nga të gjithë pjesëtarët e familjes.

— Lepe, lepe? — Haxhiu u tendos pak përpara e bebëzat e syve iu zvogëluan nga yshtja e fjalës. — Si the zotrote?

— Nuk duhet të hani në një çanak të gjithë

kur keni pjata me bollëk. Të ngrënë të një çanak është antihigjienik — shtoi mjeku.

— U u u... të keqen e gojës, o doktor, po, shyqyr, gjer më sot, nuk na ka gjetur ndonjë e keqe — foli plaka e Haxhiut që kishte hyrë në odë dhe kishte dëgjuar fjalët e fundit të mjekut. — Çanaku plot, shtëpia plot dhe barku plot, o doktor, të paçim më nder! Ymrin nuk na e merr çanaku, të keqen nëna. Çanaku ta shton ymrin dhe, duke iu drejtuar të shoqit, plaka shtoi: — Hë, o burrë, folë edhe ti një fjalë.

Haxhiu, që sapo i kishte hedhur një brez rakisë, u dha një të lëpirë mustaqeve, u shkoi edhe një herë samarin e dorës dhe i mbajti krahun së shoqes.

— Ka hak plaka, o shoku doktor. Kemi dalë të gjithë nga një bark e çanaku mbledh gjithë barkun në bark të tij. — E ç'të keqe ka këtu?

— Si, ore, s'paska të keqe? Të hanë të gjithë në një çanak, të pinë në një gotë, është papastërti — shtoi mjeku.

— Pse të ndahemi, kur kemi shyqyr me bollëk? — tha Haxhiu.

— Vëllazëria nuk duket në çanak — e ngacmova unë.

Ai u kthye si ta kishte pickuar grerëza dhe tërë duf shfryu ndaj meje:

— Ti mos folë përçart e sikur nuk të ka rënë koka në këtë baltë fshati. Çanaku na mbledh, na mban bashkë. Jemi vëllazëri, ore, e jo hasmëri.

Fjala u trash. Mendimet u trazuan. Gjuhët u zgjidhën. U prish edhe sëra. Flistë plaka përpara Haxhiut e ky i hidhte maja fjalës së saj e fjala e

ardhur fryhej dhe dërdhej si lumenjtë kur dalin nga shtrati.

— Pa pa pa... — ajo shtrëngonte meçen përpara gojës, se nuk e përmbante dot zemërimin — nuk na the'gjë! Veç e veç hanë vetëm ata që nuk merren vesh me njëri-tjetrin.

— Ka hak, ka hak plaka — e mbështeste Haxhiu dhe i kthehej plakës: — Hë, më të lumtë goja! Tërë jetën xhevahir ke nxjerrë nga goja.

Plaka krekosej, Haxhiu mbronte mendimin e vet, ndërsa mjeku nuk e linte bisedën të itohej.

— More Haxhi, — ngulte këmbë mjeku — sikur je me të renë dhe duhet ta kuptosh se të ngrënë në një çanak është antihigjienik. Pa mendo njëherë. Lugët nga goja i vë në gjellë e kështu bashkë me lugët venë aty edhe jargët tona. Merrre me mend se si bëhet aty. Jargë e gjellë bashkë. Kështu hani jargët e njëri-tjetrit.

Haxhiu ia dha gazit. Plaka mbështetej fort pas meçes së vet.

— Hi hi hi... jargët, thotë — dhe qeshte mbyturazi. — Po ç'punë kanë jargët në çanak, o doktor? Jargët i kapërcejmë në gurmaz, o doktor!

— Ashtu vërtet, ashtu. Jargët i shtyjmë në gurmaz — tha Haxhiu.

— E megjithatë, — ia preva unë fillin e ligjëratës — ti nuk ke të drejtë. Mjeku ta tha fare shkoqur. Edhe ti e kupton fare shkoqur, po nuk shkëputesh dot nga mënvra e vjetër e jetesës.

Haxhiu u bë serioz.

— Dëgjo, — më tha dhe e mori fjalën më shtruar — kjo puna e çanakut nuk duhet ngatërruar me jargët. Çanaku, që ta marrësh vesh zotrote, është si puna e kolektivit. A duhet të jemi të

bashkuar? Duhet. A jemi të bashkuar? Jemi. Hë, pra, edhe çanaku na mbledh të gjithë e nuk na ndan kashtë e keqë si Kashta e Kumtrit. Ja kështu. — Veç mës ngatërro kashtën me kokrrën — ia priti mjeku. — Edhe bleta bashkë në një zgjua është, por çdo mizë ha veç.

— E... e... ha, nuk them, veç ha, veç. Po pse të hamë veç, mëre, jahu?

— Që të na bëhen një barrë enë për të larë? — i erdhi në ndihmë plaka, që e kuptoi se i shoqi u lëkund fort nga mendimet që mbronte, po përsëri mjeku e rrahu hekurim sa që i skuqur.

— Ujët nuk ju mungon — tha mjeku.

— Vërtet nuk na mungon, por ama me krahë merret i bekuari — iu përgjegj Haxhiu.

— Nuk jeni qarë për krahë pume ju, jo — i thashë.

Plaka e Haxhiut më vështroi si me qortim.

— Ah, more çuni i Stavrit! — m'u drejtua. — Le ky, doktori, se kështu ia do zanati, po na u bëre rrodhe edhe ti, që të kemi të fshatit.

Më në fund Haxhiu u «dorëzua pa kushte». Plaka deshi t'i shtonte «marrëveshjes» ndonjë «klauzolë», por i shoqi kësaj radhe nuk u pajtua me të.

— Lëre, plakë, lëre, — tha — se çanaku, çanak të bën.

— Mirë — ngulte këmbë plaka në të sajën. — Hajde de për të mëdhenjtë, se na u ardhka ndoht nga jargët, po çiliminjtë duhet të hanë bashkë e nuk duhet t'ua futim ndarjen në bark sa s'u është pjekur koska.

— Si çiliminjtë, si të mëdhenjtë, njëlloj është. Shëndeti është shëndet e Partia nuk e ka kot që

lodhet me kokët tona — i ra drejt Haxhiu dhe,
duke u kthyer nga ne, shtoi: — Të paçim, o shoku
doktor! Edhe ty, o çuni i Stavrit, të rruat çuni e
u gëzofsh me ndonjë çupë, se janë të dashura të
flamosurat! Le që na duhen edhe për t'i marrë nuse
për djemtë. Ju lumshin këmbët që na erdhët sonte
e kështu më ardhshi ngahera! E, në më pafshi më
që të më hanë edhe fëmijët në një çanak, më
kritikoni para tërë fshatit.

Dhe e rrëkëlleu gotën, ndërsa plaka, duke shpu-
ar me mashën urët e zjarrit, përshpëriste:

— Epo... për çiliminjtë s'bëhej qameti të shkret-
tën, po punë doktori, thuj.

USTA THANASI

Usta Thanasi po plakej në zanat dhe në ndërmarrje. Tërë jetën ai qe marrë me hekura dhe me duart e tij e kishte ngritur atë oficinën e vogël atje, në një cep të oborrit të ndërmarrjes, ku si zakonisht punëtorët hidhnin mbeturinat.

Pjesën më të madhe të ditës ai e kalonte atje, duke riparuar pjesë të ndryshme të maqinerive apo duke pastruar me kujdes ndonjë pjesë të vjetër këmbimi për t'ia zgjatur sa më shumë jetën. Aty midis hekurave ai ndjente kënaqësinë e madhe të punës së tij shumëvjeçare.

Por usta Thanasi nuk e honepste dot muhabetin me gratë dhe kjo ishte për të një bela e madhe, sepse në ndërmarrje pjesa më e madhe e punëtorëve ishin gra. Megjithëse ai përpiqej të mos e jepte veten, përsëri kishte raste kur ato e dogëndisnin shumë e ai nuk përmbahej.

— Po shkoni, moj, e këputni qafën, — ulërinte ai — shkoni, moj, e ia paraqitni kërkesat përgjegjësit të repartit e ai le të vijë tek unë. Ç'më vini këtu plot llafe e muhabete?

Po, kur ndodhte që i vinte ndonjë përgjegjëse reparti — sepse në ndërmarrje kishte më shumë

të tilla — ai e përtypte fjalën, e mbllaçiste sa an-dej-këtej dhe pastaj ia kthente sandraç:

— Ka ustallarë në repartin tënd? Ka. Atëhere ç'më vjen ti? Le të vijë ndonjë nga ata.

Qëndrimi i tij ndaj grave qe bërë shkak që të tjerët të thoshin se usta Thanasi i urrente gratë, por kjo nuk e shqetësonte dhe aq shumë atë.

— Le të thonë ç'të duan — thoshte ai. — Të ngeshmit merren me llafe. Unë i urrej gratë? Gjepura! Unë e mbaj plakën në pëllëmbën e dorës. Edhe nusen e djalit në pëllëmbën e dorës e mbaj. Le të thonë ç'të duan. Fjalë pa themel. Nga njëri vesh më hyjnë e nga tjetri më dalin.

Po fundja, të gjitha këto nuk shqetësonin njëri, sepse zemrën nuk e kishte të keqe. Vërtet thërriste ca, hera-herës edhe çirrej fort, po asnjëri nuk nxirrte duarboshi nga ofiçina. Cilitdo i mbaronte punë dhe i jepte një varg këshillash për ruajtjen e pjesëve të këmbimit.

— Kujdes, djalë! Janë vegla këto. Janë fituar me djersën e ballit, janë flori, flori po të them. Duhet ruajtur vegla, i duhet zgjatur jeta, hë, djalë, dhe jo hë e më të reja. Të vjetrat, të vjetrat, ato i shikoni mirë e mos i merrni varda-varda, hë, bir.

Kështu punonte e plakej usta Thanasi, gjersa një ditë, nuk dihet se si e qysh u hap një fjalë e u tha se usta Thanasit do t'i çonin një nxënës, sepse ai po i afrohej pensionit, prandaj duhej t'ia linte dikujt zanatin.

Kur e thirrën në drejtori dhe i thanë se kishin menduar t'i dërgonin një vajzë si nxënësë, thellë në ndërgjegje e theri diçka. Ai tha me vete:

«Këta nuk e vlerësojnë punën e mekanikut.

Kjo nuk është punë për femra, por për burra, bile për burra që e mbajnë mendjen top për t'u bërë mekanikë. Femrat e kanë mendjen te fustanet, te këpucët, te sandalet, te trikot, e ku di unë...»

Po ata të drejtorisë i thanë se mosbesimi tek aftësitë e femrës është një koncept konservator. Usta Thanasi, pa e zgjatur, u tha:

— Doni të sillni një vajzë si nxënëse? Po silleni, more. Silleni. Unë nuk do të kursehem. Ç'di vetë, asaj do t'ia jap. Do ta mësoj unë e do ta bëj si veten. Vetëm vullnet të ketë për të mësuar.

Usta Thanasi doli pak si i dëshpëruar nga drejtoria, sepse do të deshte t'i çonin një djalë e jo vajzë.

Të nesërmen në derë të oficinës u duk një vajzë e re.

— Erdha unë, usta Thanas — i tha ajo. — Më dërguan.

Ai me një vështrim të shpejtë e peshoi atë që te koka e gjer te këmbët.

— Erdhe ti, ë? — pyeti.

— Erdha — u përgjegj ajo në çast.

Ai tundi kokën.

— E shoh, e shoh — i tha dhe, si të fliste me veten, shtoi! — Erdhe, ë? E, meqë erdhe... mirë se më erdhe, moj çupëzë! — Dhe u futën së bashku në oficinë. Ajo ditë kaloi pa u ndjerë.

Çupëza — kështu filloi ta thërriste usta Thanasi nxënësen e re — e ndjente veten të gëzuar.

Të nesërmen në mëngjez, kur erdhi usta Thanasi, ajo, e veshur me kominoshe, po e priste të dera e oficinës.

«Çupëza, mendoj ai, e dashka, e dashka zana-

tin, siç duket». Po çupëzës nuk ia shprehu këtë mendim.

Kur usta Thanasi pa çupëzën të veshur me kominoshe, me flokë të mbështjellë prapa dhe aq më tepër kur pa se ajo po punonte pa përtesë dhe po zinte çdo hekur, vegël pune a detal me dashuri, filloi të ndërronte mendimin që kishte për femrat. Por ama një mendim i erdhi përsëri.

«Dale, dale, se shpejt është. Disa e fillojnë punën me vrull, pastaj u shuhet vullneti si flakë kashte, sepse u vjen ndoht nga vajrat.

Punë e rëndë kjo e mekanikut për femra, por ç't'i bësh? E prunë tani. Vetë deshi, po... do ta ndihmoj, ja, ashtu, avash-avash, sa të mësohet».

Ditët po kalonin. Çupëza po mësohej edhe me zanatin, edhe me zakonet e usta Thanasit. Edhe usta Thanasi po i lëkundeshin bindjet e tij. Një ditë, ndërsa po merrej me riparimin e një detali, atë e thirrën urgjent në drejtori. Çupëza mbeti vetëm me pjesën e këmbimit në dorë.

— Prit, se erdha unë — i tha usta Thanasi. — Ulu e lexo gazetën. Mëso, dhe iku.

Çupëza iu shtrua punës. Pas një ore, kur erdhi usta Thanasi, ajo e kishte përfunduar riparimin.

— Vetë e bërë? — e pyeti dhe po e rrotullonte detalin nëpër duar.

— Vetë — iu përgjegj ajo e sytë i lëshonin shkëndija gëzimi.

Usta Thanasi vazhdonte të rrotullonte nëpër duar detalin dhe ta vështronte atë mbarë e prapë. Në kokë bluante mendimin.

— Demek, ma paske marrë zanatin mirë, ë? Të lumtë, të lumtë, bija ime! Unë në fillim nuk

kisha besim, as te ti, dhe as te një grua, se ky është zanat i vështirë për ta mësuar dhe i rëndë për ta përdorur. Por ja që ti, bija ime, ma mbushe mendjen top se e kam pasur gabim.

Dhe i hodhi dorën mbi leshra. Pastaj që të dy, ustai e nxënësja bashkë, nisën nga riparimet e detaleve të tjera që kërkoheshin me ngut.

«...SI THEM UNË»

Në sektor komandon përgjegjësi. Ai ka mendimet e tij, vepron sipas mënyrës së tij dhe ka origjinalitetin e tij që e shpreh atje ku ia lyp nevoja. Si i tillë ai ka në dorë edhe arrën, edhe gurin».

Kështu mendonte Avniu, përgjegjësi i sektorit të parë, tek qëndronte atje pas tryezës, sipër së cilës qëndronin dosjet e ngarkuara me plane, grafikë, raporte e diskutime të parapregatitura për t'i shprehur atje ku t'ia lypte nevoja, duke u përpjekur të jepte që andej urdhëra të prerë, që fillonin e mbaronin me fraza të prera: «Kështu them unë», «kështu mendoj unë», «kështu si them unë», «kështu të bëhet, ...»

Avniut i qe mbushur mendja se në fshat vetëm ai ishte i aftë për të menduar, për të drejtuar dhe për të dhënë urdhëra, sepse vetëm ai ishte më i dituri, prandaj urdhërat e tij nuk duhej të diskutoheshin.

Kooperativistët i thoshin njëri-tjetrit: — «Para përgjegjësit tonë dhe pas mushkës së tij, mos qëndro, se pëson gjëmën».

Avniu gjithnjë thoshte: «Ne nuk jemi si këm-

bët e dhisë», prandaj, kur reagonte ndonjë kooperativist «i pabindur», ia mbyllte kapitullin e diskutimit me tri fjalë: «E di përgjegjësi...»

— Çudi, — thoshin kooperativistët — sa i sjellshëm ishte para se ta bënim përgjegjës! Tani s'fllitet me të. Lëre më po i zure në gojë kulturën, përgatitjet për festivalin folkloristik të rrethit, apo ndërtimin e shtëpisë së kulturës e të çerdhes, të zë sherri me të.

— Ne kemi plan prodhimi e rendimenti për drithërat, për patatet, për perimet, për frutat, por jo për kulturën — thoshte përgjegjësi i sektorit.

— Shoku përgjegjës, — i thoshin të rinjtë e të rejat — ne jemi dakord dhe po luftojmë për tejkalimin e planit të rendimentit dhe të prodhimit të të gjitha kulturave dhe të asortimenteve, por edhe për kulturën kemi plan. Njerëzit, ashtu siç kanë nevojë të hanë, kanë nevojë edhe për kulturë. — Por ai as që ndalej për të arësytuar. Ua priste shkurt:

— Bukë, bukë e jo këngë e valle, morët vesh? Për të prodhuar bukën, duhet punë e jo këngë e valle. Kur t'i mbledhim prodhimet, atëhere mund të merremi me punët e kulturës. Hajde, shkoni, shtrojuni punës dhe mos t'ju shoh të më vini më për kësi lloj pehllivanllëqesh. — Kështu u tha ai një ditë kur mori vesh që grupi i këngëve dhe i valleve të shkollës, kishte përgatitur një program për brigadat e sektorit ku drejtonte ai.

— Po për përgatitjet për festivalin folkloristik të rrethit si t'ia bëjmë, shoku përgjegjës? — i kishin thënë të rinjtë e të rejat.

— As mos më zini në gojë çështje të tilla. Unë nuk merrem as me këngë, as me valle. Nuk di të

këndo, as të kërcëj. Unë jam përgjegjës për punë e jo për këngë e valle. Morët vesh? — u kishte thënë ai.

«Përgjegjësi ynë nuk e kupton nevojën e kulturës, i thanë të rinjtë e të rejat njëri-tjetrit. Megjithatë ne nuk do të rrimë duarkryq. Të përgatitemi çdo natë për festivalin».

— Ç'është kjo turne, more? — thërriste përgjegjësi. — Ç'janë këto peripecira kështu? Duket bukë, bukë e jo festivale e turnera. Gjëra boshe janë të gjitha, gjëra që nuk të japin bukë. Hajde, mjaft u drodhët. Morët pjesë në festival, fituat edhe çmim, tani ç'doni? Shtrojuni punës, se puna të jep bukë e jo këngët e vallet nëpër turnera e ku di unë. Në turnera le të harakopen të tjerët. Ju në punë. Hajde, marsh! Kemi thënë ta rritim rendimentin e drithit? Kemi thënë. Po e arritëm këtë objektiv, kemi bërë edhe këngën, edhe vallen, edhe kulturën, morët vesh? Morëm, thoni.

Por rinia, madje edhe të moshuarit, nuk ishin të një mendjeje me përgjegjës.

— O shoku Avni! Sikur nuk e ke mirë na duket. Bukë, bukë, po edhe kultura, kulturë. Ka kaq kohë që kanë filluar punimet për ndërtimin e shtëpisë së kulturës dhe nuk po mbarojnë. Punë është kjo?

— Juve ju është bërë mendja kulturë. Po akoma s'e keni kuptuar se njerëzit hanë bukë e jo kulturë, more? — u përgjegjej ai prerazi e plot zemërim.

— Edhe çerdhja e fëmijëve mbeti përgjysmë, shoku përgjegjës.

— Bukë, bukë — përgjegjej Avni. — Bukë na duhet e jo mure.

— Po fëmijët e vegjël ku t'i lëmë, more shoku përgjegjës? — i thoshin gratë.

— Atje ku na lanë nënat tona ne — përgjegjej ai.

Dhe një ditë fshati u zgjua duke gumëzhitur. Në sheshin kryesor përpara kryesisë kishin vendosur një fletërrufe.

«Përgjegjësi i sektorit të parë, shoku Avni, nuk e do kulturën. Ai nuk mendon fare për nënat e fëmijët...» nënvizonin autorët e fletërrufesë.

Kjo e tërboi Avninë dhe në vend të përgjegjes së kritikës, vuri një shënim:

«Me fletërrufenë jam dakord, me përmbajtjen jo. Jemi në kohë pune e s'kemi kohë për debate. Kështu u përgjegj ai, duke menduar se kështu do të kalonte lumin pa u lagur.....»

Mirëpo dushi që i bënë në mbledhje të sektorit e bëri Avninë që të ecte përtokë dhe gërsërët e tij të prisnin jo vetëm në një krah, por në të gjithë krahët.....»

Një ditë, kur po kthehej nga fusha me qylyken në sup, shoku që ecte përkrah tij i tha:

— Kthehemi njëherë nga shtëpia e kulturës, se dua të marr një libër.

— Edhe unë — u përgjegj Avni.

— Po ti... — tjetri buzëqeshi dhe i ra me bërryl — ti sikur.....»

Avni i dha shokut një pickamë të fortë dhe të dy, krah për krah kapërcyen derën e bibliotekës së shtëpisë së re të kulturës.....»

PASQYRA E LËNDËS

	Faqe
Ismet Lamçja i dyqanit	3
Kur këndojnë gjelat!	9
Modulari B.	13
Fejesë pa llogari	22
«Heroi» i sektorit tonë	27
Të fala nga dhitë	31
Dialog me xherahun	36
Babai kërkon muse	41
Kur i varen ujkut mëlcitë në qafë	46
Miu i magazinës	51
Një mbledhje e jashtëzakonshme	56
Kujdes, se të sheh roja!	60
Kur kënaqesh me një autokritikë	64
«Ka plot qeveria»	69
«Të mjerët qitësa ç'i gjeti varur dyfeku u mbeti!...» ..	73
Mos na trazoni çanakun!	77
Usta Thanasi	83
«...Si them unë»	88